

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLMÁNYOK szabadalmazását eszközöl mind. államban
Réthy János
 nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája,
 Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház
 mellett). Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

Franklin-Társulat
 Képek és rajzok
 Gyermek- és ifjúkor
 Könyvtárak

Gerson Anna asszony
 BUDAPEST,
 Andrassy-út 21.
 (félelelet).

A cséplési időnyre!
Gépolaj,
kocsikenőcs,
zsákok,
ponyvák és
 egyéb gazdasági
 szükségleti cikkek.

kereskedelmi bank
felmondotta
Kertész Tódor
 műiparú raktár
 üzlethelyiségeit.

A magyar ipar- és kereskedelmi bank
részvény-társaság váltóüzlete.

Budapest, V., Nádor-utca 4.
 Mint kitűnő tőkebefektetést ajánlja a magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja
 4% százalékos adómentes zálogleveleit és
 4% százalékos községi kötvényeit,
 melyek nála a mindenkor napi árfolyamon jutalmé-
 mentesen kaphatók.
 Teljesít tőzsdéi megbízásokat, díjmentesen bevált szelvényeket, elfogad betéteket folyó (cheque) számlára, pénztári jegyek vagy betéti könyvekre, s azokat 4 százalékkal adómentesen kamatoztatja.
Magyar ipar- és kereskedelmi bank
 részvény-társaság váltóüzlete.

Buziás gyógyfürdő.
 Ujannon berendezve, villamos világítás, szénsavas vasas források, női bántalmak védenegyzés, sápkör, vesefővénnyel, gyomor és bélhurat, idegbajok ellen kiváló orvosi tekintélyek által ajánlva, szénsavas vasas meleg perzsgő fürdők, lép-(nór)-fürdők, oelarisor fürdők, hidegvíz-gyógyintézet, vasuti állomás Lugos és Temesvár az állomásra társas kocsik és magánfogatok vannak kirendelve.
SCHOTTOLA ERNŐ gyógyfürdő-tulajdonos.

Eisenschiml és Wachtl
 Budapest, Váci utca 12
 Gyár: Bécs, Kaiserstrasse 62.
 Legnagyobb raktár mindenféle fényképezési gépek és készülékekkel.
 Alapítva 1856. — Többször kintüetve.
 Árjegyzékek ingyen és bérmentve.
 Uj! A fotografálás elemei. **Ára 2 frt.**

SZÁVOSZT ALPHONS
 es. és kir. udvari szállító
 magkereskedése
 és gazdasági cikkek üzletében
 BUDAPEST,
 V., Arany János-utca 11.
 szereshetők be a legjutányosabban.
 Árjegyz. kívánatra ingyen és bérmentve.

Most
 alkalom nyílik 1000
 meg 1000-féle cikk
 olcsó bevásárlására.

FÖLDESZ L. 5675
 puskaműves.
 Budapest, IV., Muzeum-körút 3. sz.
 Ajánlja díszan felszerelt raktárát, úgymint vadászfegyverek, Flobert és revolverek, épüget teljes vadász-felszerelések és töltényeket.
 Javítások pontosan és olcsón eszközölnétek.

Nem létezik többé előálló
gyermek-fül!
 Kubinsky György-féle szabályozható
gyermek-fül-leszorító kötszer.
 29092. sz. a. szabadkötve.
 Darabja 2 forint. Posta-fordulólal előre beküldve a széküds bérmentve.
 Ismételőknak engedmény!
 Cs. és kir. szab. Kubinsky-féle szabályozható bajuszkötő (ára darabonként 60 kr., az összeg helyében is beküldhető).
 Fő- és széküdsi raktár:
Kubinsky Györgynél
 Budapest. I., Kristina-ter 3. sz.

„Toronyórák“
 palota, laktanya. gyári óráka villanyórákat, legelőnyösebben rendez be
Mayer Károly L.
 1-es magyar gőz-irigya
 Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
 Képes árjegyzék, költségtérít. bérmen.

Melyik erősebb?
 Eredeti regény.
 Irta ifj. Ábrányi Kornél.
 Ára füze 2 frt.

Hirdetések felvételnek
 a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalában,
 Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

VASÁRNAPI UJSÁG

22. SZÁM. 1894. BUDAPEST, JUNIUS 3. 41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt. Compán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt. KIRÓDÍJ előfizetésekre a postai megkötésű előfizetésre 2.50. Compán a POLITIKAI UJONSÁGOK egész évre 5.— előfizetésre 4.—

TÓTH KÁLMÁN.
 1831—1881.

Szülvárosa, Baja, melynek négy országgyűlésen képviselője is volt, szoborral örökíté emléket, melyet épen ma lepleznek le. Az ünnepelt, még nem is oly rég, az olvasó közönség kedveltje, ifjak, hölgyek tiszteletének tárgya, közéletünknek elég tekintélyes állás szereplője volt, kinek munkássága több oldalról is hatott a magyar kultúrára: már csak ezért is illő róla megemlékeznünk.

Tóth Kálmán neve egy egész korszak, egy változatosabb igen csodálatos korszak képét támasztja föl előttünk, melynek ő ifjúságától haláláig szereplője volt. Mint alig tizenhét éves ifjú részt vesz az önvédelmi harcban, hallja ágyúink utolsó dördülését s látja a kietlen gyászt Világos előtt. E főemelős és megrendítő eseményekből meríté lelkének első komolyabb benyomásait, a melyeket megőrzött s táplálkozott belőlök holtig. Azután feljő Pestre s az irodalom szolgálatába lép, mely akkor egyedüli menhelye volt a hazafüti érzéseknek és törekvéseknek. Nagy Ignác „Hölgyfutár”-jához kerül segédszerkesztőnek; ir mindent, az újdonságtól a szini kritikáig s a mellett a lap lírai költője. Ez utóbbi működése szerzi meg neki a közönség figyelmét és elismerését. Kellemes csengő, többnyire jó rhythmusu rendesen kissé pongyola, sokszor affektált, sokszor őszinte hangú dalok: de a melyeken érzett az ifjúság bizonyos üdesége, s a melyek lassanként kiemelik őt a Petőfi-utánzók nagy, elmosódó táborából, s neki hova tovább, saját egyéniséget adnak. E dalok néhány (»Fütyül a szél, »Naptól virít, naptól hervad, »Benyújtottam a kalapom, »Sirjon, ríjjon a hegedű, »Búza közé, »Törött ágról, »Őszi idő, »Hegedülnek, szépen muzsikálnak» stb.) csakhamar megenésítve elterjed az országban, lejut a nép közé, a kedvelt népdalok rangjára emelkedik, s bizonyára ismeretes ma is. Verseiből egyes füzeteket ad ki (»Szerelmi vadrózsák» 1852. 1853. — »Tóth Kálmán költeményei. 1854. — »Száz új költemény.» 1856.), írói jó neve növekszik, bár a kritika nem mindig hízogőleg fog-

lalkozik műveivel s közéletünk egyes kiválóbb férfiai kezdenek reá reményvel és jó akarattal tekinteni.
 Közéletünk, nemzeti öntudatunk ekkor kezd a mély lethargiából fölébredni: a nemzet halottak tetsző teste megmozdul. A francia-olasz-osztrák háború, mely Ausztriának első nagy katonai és pénzügyi veresége volt az abszolutizmus ideje óta; a Kazinczy Ferenc születése évszázados fordulójának országos ünneplése, mely irodalmi ünneplésből politikai tüntetéssé nőtte ki magát; a protestánsok nagy erkölcsi diadala a bécsi kormányon a patens ügyben; s a magyar ruhának tüntető fölyvétele az elhanyagolt helyett, alig egy pár hónap alatt, a társadalom minden osztálya által: mint tudjuk, mind az 1859-iki évre esnek. Tóth Kálmán lyráján, mely

eddig legfőként a szerelemé volt, a hazafias hangok mind sürűbben hallatszanak, s ez időből való két ilyen költeményét, a »Ki volt nagyobb?» s »Előre» eziműeket, az ország minden részében ismerik és lelkesedéssel szavalják. Nem magas művészi becüknek köszönheték e nagy népszerűséget, — bár a második a kor jobb költeményeihez tartozik, — de volt valami bennök azon idők forrongó hangulatából, tetszetősen kifejezve s olyan emlékekre való hivatkozással, a melyek minden magyar szív előtt drágák voltak.
 A fiatal költő időközben a dráma terén is kísérletet tesz s nem eredmény nélkül. Egymás után jövő darabjai: »Az utolsó Zách», »Egy királyné», »A harmadik magyar király» s az 1862-ben színre került »Dobó Katicza» (a ki tulajdonképen Dobó Krisztina, az egri hős leánya, később a költő Balassa Bálint felesége, szerzve ez utóbbinak sok bút és bánatot) fokozódó tetszés mellett adtak, melyet e két utóbbinál az akkori politikai viszonyokra rá alkalmazható vonatkozások is elősegítettek.

TÓTH KÁLMÁN SZOBRA, BEZERÉDI GYULÁTÓL.

Szintén a közszellem ébredése adta Tóth Kálmánnak a gondolatot, hogy egy politikai satirikus lapot alapítson, a »Bolond Miskát» (1860). Az »Üstökös»-ben Kakas Márton ugyan már előbb is politizált, de csak versben és nagyon csinján s inkább az európai eseményeket érintve; s a csizmadia remek humorú elmékedései csak 1860 derekán kezdődnek; s így Tóth Kálmáné volt az első magyar tisztán politikai élelzap Magyarországon. Ha mai eszünkkel és izlésünkkel olvassuk e lapot, azt nagy mértékben jámbor és naiv satirikusnak fogjuk találni; de ne feledjük, hogy 1860 óta mekkorát fordult nálunk a világ, mindenben, de főként a sajtószabadság s az azzal együtt járó szabadszólás s a politikai fegyverek használata tekintetében. Az akkori nehéz sajtó-viszonyok s politikai elnyomatás közepett még az a hang is nagyon merésznek tetszett s a szerkesztőt egy párszor kaszánya-börtönbe is juttatta. Az tény, hogy a »Bolond Miska» akkor elég bátor kifejezője volt a közhangulatnak s hatott is annak ébrentartására s a közönség szokatlan érdeklődéssel karolta fel. S midőn mi, magyar

CALDERONI ÉS TÁRSA 5697
 Budapest, IV., Váci- és Deák-utca sarkán.
Verseny- és vadász-csövek
 à tirage rapide és à foyer conservé legujabb szerkezettel gyors használatra alumínium és más anyagból sárga börtökben kettős látcsövek domboru lenesékekkel, 8 egész 16 szoros nagyítással másodikperz mutatók, lépésmérő s aneroid magasságmérő zsebben hordható távolságmérő, zsebkörzők nagyítóüvegek vadász-szemüvegek, mérőszalagok, lómértékek
fényképezési készülékek
 amateur és turisták számára.
 — Képes árjegyzékek bérmentve állanak rendelkezésre. —

WALLA JÓZSEF
 cementáru-gyára
 építési anyagok raktára
 Budapest, VII. ker, Rottenbiller-utca 13. sz.

Vállalkozik:
GRANITERAZZO,
BETONIROZÁSOK,
CSATORNÁZÁSOK,
SZÖKÓKUTAK,
CZEMENT-LAPOK és
MOZAIK LAPOKKALI
KÖVEZÉSEK
 elkészítésére stb.

Raktárt tart:
KERAMIT LAPOK,
KELHEIMI LAPOK,
METTLACHI LAPOK,
TERRACOTTA-ÁRUK,
KÖFEDÉLPÉP,
TÜZÁLLÓ TEGLÁK,
KÉMÉNY RAKVÁ-
NYOKBÓL stb.

Gyári raktára a gartenani Portlandi cement és vízhatlan mészgárnak.
 Nádfontat, menyezett készítéshez (Stuccatur-Rohr-gebebe).

BOROSS TESTVEREK
 fémáru-gyára Budapest, IV., Haris-bazár 37.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:
A száraz építészeti elemek.
 Gazdák, építészek és gazdasági tanintézetek hallgatói számára.
 Irta
MIKA KÁROLY
 kir. mérnök.
 Százharmincz ábrával.
 Ára füze 50 kr.

Készít csoportokban összeállított konyha- és háztartási szereket minden fém-, vas- és fatárgyakkal együtt 25—500 frtig. Egyedül e szakban Bécsben az osztr. állami éremmel kitüntetett szab. szétrakható jégszékények és fűthető fürdőkádakat, fagyaltgépek és fagyalt-tartályokat, sör- és bornérő asztalokat, pezsgő csapokat, sajtolt könyköket. Ujdonság! Hordozható gőzfürdő. Amerikai fagyaltgép, szab. fűthető mosógépek. — Gyári főraktár Brunner és társától Bécsből. Alpacca, alpaccacészit, packfong árukban. 5733
 Eladás nagyban és kicsinyben. Képes árjegyzék ingyen.

ORZSÁGOS KIÁLLITÁS KÖZREMUKODÓI ÉREM JELES TAJNKEPVELEKÉRT BUDAPEST 1885.

Klosz György
 Fényképezési műintézet
 BUDAPEST
 IV. havani utca 18. sz.
 1° emeleten
 Elvállal mindenféle fényképi felvételeket, többszörösítések gépeket, ról ipar- és tanítványokról s a t
 PHOTOLITHOGRAPHIA, CZINKOGRAPHIA,
 FÉNYNYOMAT, AUTOGRAPHIA, FÉNYMÁSOLAT.

ORZSÁGOS KIÁLLITÁS KÖZREMUKODÓI ÉREM JÓ PHOTOLITHOGRAPHIAKÉRT BUDAPEST 1885.

deák, 1866 elején, az akkori nagy nehéz ködben a jénai egyetemen hallgattuk a tudományokat, a politikai állapotok s a közhangulat felől nem legkisebb értékű tájékoztatást nyertük az oda is utánunk küldött «Bolond Miská»-ból s a berlini «Kladderatsch»-ból. Midőn azonban a kiegyezés megtörtént, attól fogva a lap gyorsan hanyatlott. Mikor már nem volt német, a kit ütni lehessen: a szegény Miska nem tudta, hogy mit csináljon. Már akkor mi magunk csináltunk politikát; saját pártjaink vívtak kíméletlen, szenvedélyes csatákat egymással. De hogy bántsa ő a magyart, mikor botjára is a költő Zrinyinek híres mondása volt írva: «Ne bánts a magyart!» A pártok kíméletlen harca is élesebb fegyvereket követelt, mint a minőköz a szelid Miska szokva volt, még a némettel szemben is. Mindez a szerkesztő előtt szokatlan, új és visszatetsző vala. Politikai meggyőződés tekintetében is a hamleti tépelődés embere volt. S egyszer csak arra határozta magát, hogy a Deák-párttól átmenjen a balközépre, a mi még inkább kiszolgáltatatta politikai ellenfelei gúnyolódásának. Utóljára is végleg visszavonult ezen lapjától, melylyel azonban egy jó darabig, kétségtelenül a nemzeti ügyet szolgálta.

Költői sikerei s a nemzeti újra ébredésnek tett szolgálatai, melyet az imént említett életpályájával is hathatósan élesztett, megszerzék számára az országgyűlési képviselőséget. A kiegyezést megalkotó 1865/7-diki országgyűlés tagjai közt már ott találjuk, mint Baja városa képviselőjét. Megérte azt, hogy az ország, melynek romba dőlését mint nagyon fiatal ember látta, ismét felépült s ő ott lehetett az építők között. Politikai szereplésének egy kiemelkedőbb mozzanata volt: a hírlapbélyegzet az ő kétszeri felszólalására törölték el. Azonban az újra felpezdült politikai élet, úgy látszik, nem felelt meg várákozásának s tényleg nem is született ő politikusként. Mig csak az alkotmány helyreállításáról volt szó, addig a legigazabb jogért, tiszta ideális célokért küzdött az egész nemzet s könnyű volt a politikai célok iránt s pártok körül eligazodni; mindenik az ideált szolgálta. De a kiegyezés után, a midőn alkotmányunk már helyre volt állítva, a gyakorlati politika került előtérbe, a pártok szenvedélyes harcainak. S a költő szelid lelke búsan nézte, hogy miként küzd egyik jó hazafi a másikkal, életre halálra, nem igen válogatván a fegyverekben. Nem érthető meg azt, hogy a politika nemcsak ideális célokat szolgál, s néha csak igen kis mértékben azokat: hanem, hogy az az erős férfiak harca, az élet legesélyesebb jutalmiért, a hatalomért, befolyásért, előmenetelért, meggazdagodásért. S hogy ez a legszenvédélyesebb harc se nem kíméletes, se nem válogatós a fegyverekben. S ő, a ki egykor az egész nemzetet szolgálta az idegen hatalom ellen, most nem tudott az egyik párt harcosa lenni a másik ellen, annak igazát védve, a másiknak kizárásával. Tépelődés, habozás fogta el az igazság iránt, s mint már említettük, pártot cserélt, bár ott is aligha érezte magát jobban, mint a másik táborban.

Írói munkássága ez alatt az idő alatt sem pihent. Még 1864-ben megalapítja a «Fővárosi Lapok»-at s attól fogva leginkább itt közli elég bőven szülemelő lírai verseit, melyeknek fő tárgya most is az, a mi nevét legelőször ismertté tette, a szerelem, epedésével, bánatával, lemondásával, mind jobban hajolva az elégia hangja felé. Ez volt életének fő, vezérlő érzése s ennek köszönhetően legtöbb boldogtalanságot. Hazafias költeményeiben, Deák dícsítésén kívül, kit, mikor még zászlaját elhagyta is, kora

egyik legnagyobb emberének tartott: legszervebben fordul az 1848/9-iki napok nagy és szomorú emlékeihez (az aradi gyászos esetről három versében emlékezik), s ezek közül a «Kossuthnak» és «Kik voltak a honvédek?» címűek emelkednek ki. Amaz, a maga egyszerű voltában, a legjobb vers iradalmunkban, a mit Kossuthról írtak; emennek hangja, szerkezete és befejezése szerencsések. A dráma terén is ez időben aratja a legnagyobb sikereket, «A király házassága» és a «Nők az alkotmányban» című vigjátékaival, mely utóbbi bejárja az országot is. Amaz történeti vigjáték akar lenni, Nagy Lajos szerelmét és házasságát tárgyalván Bosnyák Erzsikével, melyet Arany a «Toldi szerelmé»-ben oly nagy művészetrel írt meg néhány remek jelenetben, de a mellékalakok és epizódok uralkodnak a darabban s a bohózatos elem túlsúlya nem igen egyeztethető meg a történelmi szereplők jellemével és állásával. De van benne egy pár jó alak s hatásos jelenet, melyek a nemzeti színpadon akkor kedvelték tettek. Emez, mint már czíme mutatja, az alkotmányos élet elején a korteskedésbe és politikába avatkozó nők szereplését gúnyolja, igen szerencsés megindulással. Nem is írt, még csak két színművet, az «Ördög vankosát» és «A kis hóbotost», a melyeknek sorsa azonban már határozott bukás lón. S ezt csak azért említjük meg, mert utolsó darabjának története nagyon jellemző az íróra és az időkre nézve. Tóth Kálmán az idealizmus korának volt gyermeke s mint költő annak apostola. S ezt a naiv idealizmusát, mely édes és jól esik a szívnek, mert az életnek, még a bajok között is, némi emelkedettséget ad, megőrizte haláláig. Ebből fejlődött ki világfájdalma, búskomorsága. A világ pedig körülötte teljesen átalakult. A nemzet, s kivált annak a szereplő része, a 60-as évek idealizmusából, a kiegyezés után, midőn a hatalom a kezébe került, a 70-es években hovatovább mind erősebben a realizmusba esapott át, gondolkodásában, érzületében, cselekvésében, csak azt becsülve és keresve, a minek határozott gyakorlati értéke van, pénzben, hatalomban vagy gyönyörben. Tóth Kálmán mindezt nem vette észre, az áramlaton kívül maradt s «A kis hóbotos»-ban a saját ideális eszméjét akarta diadalra juttatni. A darab uralkodó pontja, hogy a fiatal leány az akadályt, mely őt a szeretett férfitől elválasztja, úgy hártja el, hogy roppant vagyonát, bankjegyekben, előtte a tűzbe dobja. A jelenet, a megindító hatás helyett, melyre a költő számított, óriási kaczagást idézett elő, jelezve ezzel, hogy ezt az idealizmust a közönség igazán hóbortan tartja.

A költőnek éreznie kellett, hogy ő és a közönség többé nem értik meg egymást. Az idealizmus meghaladt állaponttá vált nemcsak a politikában, hanem a művészetben is. S valóban ez úgy van. Az emberek tömegén szükségképeni törvények uralkodnak, a melyek szabályozzák azok gondolkodását, cselekvését, érzelmvilágát és egész jellemét s terelik azt ebbe vagy abba az irányba. Egyszer az áramlat liberális, máskor konzervatív; egyszer idealista, máskor realista. Boldogok és szerencsések azok, a kik át tudnak alakulni a korról, akár jobbra, akár rosszabbra, a mint az áramlat parancsolja (s a mire oly sok példát láttunk közéletünkben az utolsó harmincz év alatt), ők élnek tovább és övék a világ. De a kiben az átalakuló képesség nincs meg, annak sorsa csak egy lehet: az elszigeteltség, a pusztulás és halál. Ez a tragikus sors jutott Tóth Kálmánnak is. Ő maga is panaszkodni kezd barátai előtt tehetségei gyors hanyatlásáról. Lírai verseiben is a leggyakrabban az elmúlás gondolatával foglalkozik, csak egy-két régi édes emlék s fejlődő fia iránti nagy

szeretete csatolják még az élethez. A magyar nők, kiknek több mint két évtizeden át oly kedvelt költőjük volt e specifikus dalnoka az epedő, féltő, lemondó szerelemnek, s a kik egyes dalait, százszor ismételve, könyv nélkül tudták: költői pályájának 25 éves jubileumán ezüst koszorúval ajándékozták meg, de a minek ő már akkor alig tudott örülni.

S még egy kínos csalódáson kellett keresztül esnie: az 1878-iki választásoknál pártja elejtette. S hogy a lelki szenvedésekhez a testi is járuljon, 1879 októberében agyszélhűdés érte. Ettől fogva az élet csak kínos teher volt úgy magára, mint szeretteire nézve, melytől végre a halál 1881. február 3-án megszabadította.

Baja városa most róta le halálját szülőtte iránt, a kinek, országgyűlési szereplése idejéből, sokat köszönhet, egyszersmind az engesztelés balszámát is nyújtja az adott sebre. S ha a holtak lelkei látják az itt maradtakat, a milyen jó, nemes szívű ember volt, bizonyára az övé is megbékülve mosolyog ünneplő honfitársaíra.

BARÁTH FERENCZ.

TÓTH KÁLMÁN EMLÉKEZETE.*

A bajai hölgyek díjával jutalmazott pályamű.

Itt áll tehát a költő ércalakja,
A hol öröklé lelké lánghevét.
A halhatatlanság diésfénye rajta,
Hol egykor annyit éltették nevét!
Közel az alföld üdvözölő rónái,
Távol a felföld tapsa, hozsannái,
Körülte lelkes, ünneplő sereg —
Hogy szent emlékét dícsőitse meg.

Oh úgy van, úgy: a szeretett, az áldott,
Megénekelte föld ez, hol született.
A hova lelke mindig visszavagyott,
Ez az a *domb*, a fáktól környezett.
Virágos kert, nem: Helikonnak berke;
Innen omolt a forrás habja szerte;
A dal, mely vonzott, — eszme, mely hatott,
Mind' mind — lelkelvé itt fogantatott.

S itt játszott egykor, mint kis «furgó» gyermek,
Ez utcákon, a régi *homokon*.
Majd innen ment a harcza s itt kesergett
Ősz atyjával, hogy elbukott a hon.
Csak félig ifjú s már e harc tüzeiben!
E köny szemén, e harmat hull az éjben...
S a *szép vadrózsa*, mely itten fakadt,
Itt nyílt tovább, a nagy gyászéj alatt.

Oh, az az éj a sírok éje volt!
Hit és remény és minden oda veszte!
Lét és nemlét mesgyéin bujdosolt
A Géníusz: a *Nemzet* — Ige, Eszme.
Voltak virasztók, voltak gyászolók,
Elfojtott, megtört hangon siratók,
Midőn az éjben, fris gally ág-bogán
Fölzeng egy bűvös ajkú csalogány.

Ez ifjú szívén egész kikelet!
Tavaszi nyílása, virágfakadás.
S költészet árad, édes-bús, meleg...
Bűbáj a fájó sebeken, csodás.
Hegesztő gyögyír volt az ének árja,
S lón, hogy figyelve várt, a hon dalára;
Szívéhez úgy hozzászólt az a dal!
Vigasztalást lelt benne a magyar.

Csak *sírjon, ríjjon a hegedű* s csengjen
A *bú lélekharangja*, a pohár!
Ez a derű a honfűi lelken
Egy szebb jövőnek hajnalpírja már.
S elő, nagy alakok! Ah! mint ragyog
A történet velük! *Ki volt nagyobb?*
Ki nem gondol még hittal a jövőre?
S gyújtott az apoteózis: *Előre!*

* A költőnek Baján, szülővárosában, emelt emlékszóbra leleplezésénél, június 3-ikán szavalja a szerző. Megjelent a Tóth Kálmán Emlék-Albumában.

Fel öserónk magasztos tudatára
A csüggedés mélyéből, oh magyar!
A hősi példán s honleány szavára
Aczélosodjék lélek és a kar...
Ki *zászlót himzett*, sebre gyólesot tépett:
Halld: hogy szól az mint *Szilágyi Erzsébet*,
Halld hős *Losonczy méltó özvegyét*,
És lelkesülj, oh ifjú nemzedék!

Zengett a dal... Most gyöngéd szerelemről,
S ajakra kelt, úgy vonzott, megkapott!
Majd fenséges, mély hazaszeretetről,
S bejárt kunyhót, palotát, — színpadot,
Hol hirdeté az *özvegy* haza sorsát,
S dörgött Dobó: *Ez a föld Magyarország!*
Mint várfalán le az ágyútorok...
Csak azt hallók még: szívünk hogy dobog!

Lehet-e jobban, a velőig hatva,
Közszellemet izgatni, lehet-e?
Lehet! S a gunyok ostonát ragadta,
És csapkodott kegyetlenül vele.
A ki kacajra kél, már győz, — mi győztünk!
Báb s torzalakká vált a rém előttünk;
Ki nyelvünköt is megfosztani jött:
Nevetség tárgya, semmi, semmi több!

Hah! jól tudtát ezt ellenségeink,
S alkura hívták, rít próbára tették.
De lelke szikla, lelke meg nem ing;
Börtönbe hát — és börtönbe vetették!
Elzárhaták, — hatását nem a népre!
S ő büszkén, bátran lépett börtönébe;
Nyugodt lakója zord, sötét falának,
Kinek eszményi *vértanúk* valának!

S baráti: egy Deák, Eötvös, Kemény!
Együtt jár lelke s vezérszellemtük.
Órként azok a vész hullám-hegyén,
Dalolva száll ő, mint sirály, velük.
És dala jós, mert a *mit Isten végez*,
Úgy lón: hajónk a biztos révbe ére,
Hol a szabadság oltárni állnak...
— Ez volt a költő, ki zengett korának!

Nem várt jutalmat, s szülővárosától
Az érte mégis, a legszebb, nagyobb:
Részit kérhetett az új honalkotásból:
Munkálhatott, hol társi, a nagyok!
S ő boldog, ha a nemzetépülethez
Köz munkásképen egy-egy követ helyhez;
Boldog, mint polgár, sikert küzdve ki
A szülőváros *nevében* s neki.

Mint ember, oh, hogy boldog nem lehet!
Csak akkor, ha a szent küszöböz ér —
S *édes anyja ölébe* hajt fejet:
Az *agg bokornak* *suttog a levél*.
Mit szíve itt ság, a fájó, a sebzett,
Legmegkapóbb e dala mind, a legszebb!
Köny, mit szeméből titkon ejtve hint...
A nagy tenger legdrágább gyöngye mind!

S a tenger nagy, a tenger végtelen:
A szenvedély oly melységes szívében!
Oh abból anyni, anyni dal terem,
A szerelemnek igazgyöngyeképen.
S a kit nem bírt nő boldogítani,
S ki nem tudott mégsem *lemondani*:
Koszorúval a nők megszentelék
Szerelmei örök költészetét.

S még zeng a lant, a *nők költője* lantja,
Ünneplé még a színpadon siker,
S lelkünket újra s újra elragadja
A *vértanúk* dícső emlékeivel:
Midőn leroskad, — s mely dalában épen
Úgy megragadt, mely az ő énekében
Világköltészet csücsökjára száll:
Csontkarjaiba zárja a — *Halál*.

Nem! nem halt ő meg, csak *elköltözött*;
Emlékét őri sok, sok alkotása!
Emléke ott él, a nagyok között,
Emléke itt — nemes alakja mása.
S miképen hálás szülővárosa
El nem felejt nagy fiát soha,
Úgy nem a nemzet, széles e hazán,
Mely lelkesült és lelkesül dalán!

DÖMÖTÖR PÁL.

Kimnach László rajza.

— NE IJEDJ MEG, KISCI ANNA, — SZÓLT JÁNOS, — ÉN VAGYOK. —

A GYANU.

Elbeszélés a kalotaszegi népeletről.

Irta Gyarmathy Zsigáné. (Folytatás.)

VI.

Bács István uramat bírónak választották és János, a «szép» tisztán elhitte, hogy hozzá nem is illenek más apa, csak egy bíró.
Bácsné az utóbbi időben még egyéb is kezdte foglalkoztatni, mint Jánosnak Csüdöm Borival való házassága. Volt ugyan összeköttetése a két dolognak egymással; de a fő ok most is csak abból indult ki, hogy ha az idegen fajzat egyenlőn fog osztozni az első szülőtől, legalább adja is meg az árát, a mennyire lehet.

Egyszerre csak elkezdte az urat kísérgetni, kísértetni:

— «Na Pista, ha még ennyire is rázza a fejét, akkor ne is mondja magát sem bírónak, sem apának... üljön a sutba!»

— «Hagyj békét, Erzsók, hagyj békét!»

Az asszonyt szorongó érzések kinozták: ha ez az ember felette erős találna lenni! És a kísértés folyt tovább és a férj bizony nem talált felette erős lenni.

Közelgett a sorozás ideje és a bíróné szigorú tekintettel vetette oda:

— «Még sem szóltott, pedig belátta, hogy igazam van!» Aztán tekintete meglágyult, szemébe könyök gyűlnek, ajk-szegletei remegnek:

— «Tudja meg, ha Jánoskát beveszik, én abban a pillanatban meg fogok halni, erre esküszöm!»

A «fekete» épen ekkor lépett a szobába; az asszony könyes szeme esdő kifejezéssel tapad az urára: most, most szóljon! A bíró köhéscsel, aztán kissé rekedt hangon kezdte:

— «Pista! egy szavam lenne hozzád, úgy gondolom értelmezed... hát a mint láthatod is, a bátyád idejekorán felnyúlt s e miatt felette gyenge a melle, így mondja a doktor is... ha betalálnák sorozni, felesztendő mulva belehalna... Hála istennek, te erős vagy, a dolgot is jobban bírod, azért úgy gondoltam, hogy a bátyád nevében téged állítsunk elé... te bizonyosan kiszabadulsz, mert mégis csak gyöngé... azaz hogy fiatal vagy; így aztán mind a kettőtöknek jól lesz... Na mit szólsz hozzá?»

A fiu egy kissé elhalványul, de ki venné azt észre a fekete színén? Az asszony dobogó szívvel várja a feleletet: soha sem mondott ellent semmiben, talán csak nem teszi épen most? És összetéve kezét, úgy néz esdő kifejezéssel a

fiára. Ilyen kérő, meleg tekintet még soha sem érzett. Szíve telegyül bánattal, egy pillanat alatt átéli rideg, elhagyott ifjúkorát; sejt, hogy még rosszabb várna rá... ki tudja, vajjon az édesanya szíve nem lesz-e melegebb *azután*, nem fogja-e megérezni, hogy így csak az édes gyermeke tehet?

— «Jól van, édes anyám, ha kend így kívánja, megteszem.»

Sor alá állították, és be is vették katonának. Máté Anna lángoló tekintettel, feddő hangon szól hozzá:

— «Miért is születik az férfinak, a ki olyan akarattal nélkül való? Szeretném széttepnéni az egész világot — meg egy asszonyt!»

— «Na, na, kicsi Anna. Csendesülj, galambom!»

— «Nem csendesülök, mert a mi sok, az mégis csak sok! Hogy lehet ilyenbe beleegyezni? Eltűrné Pista, hogy a hátán fát vágjanak; eltűr mindent, megeselekszik mindent, a mit csak kívánnak... akkor mért nem lett galamb, vagy legalább is lány?»

A fiú bánatosan mosolyog és csendes hangon mondja:

— «Nem tudja azt az ember, hogy a másik mit miért cselekszik? Hej! be sok szép dolgot beszélt nekem a szegény néne, abból én sokat okultam... Aztán mondd csak, kicsi Anna, hogy mivel lett volna az jobb — a mit annyiszor a szememre vettsz, ha továbbra is küldöztek volna zivatartban, sárban-vizben, erdőre, mezőre? Mindegy az; a fergetegben sem volt rosszabb, mint lett volna a házban. És ládd, ilyen a többi is mind... nem tudja azt más, csak a ki benne van!»

— «Úgy hát az is mindegy, hogy három esztendőt itt a szomszédban töltsön vagy pedig messze, messze innen?»

— «A bizony nem mindegy; de azt remélem, Anna, hogy ezzel magam felé hajtom az édes anyám szívét.»

— «A kő nem szokott hajolni!»

— «Nem úgy van az, Anna... hanem azért én még sem mondom meg, hogy van.» — Elhallgat, de tekintetében ott van az, a mi meghódította az erélyes kis leányt.

— «Olyan szépen tud nézni, Pista, hogy mindig megszelídíti a haragomat, pedig sokszor neheztem már a szerfelett való nagy türelme miatt.»

— «Ne neheztesd, Anna, add ide a kezdet és nyugodjunk meg abban, hogy három esztendő

mulva összekelünk, akkor már te is nagy lány lész, s ha akarod» . . .

— «Akarom!»

Mily gyöngye kis teremtés — gondolja a fiú — és mégis mennyi ereje van; de hát neki könynyű; kimutathatja minden indulatát, mert az anyja édes gyermekének ismeri s nem nehezelt meg rá semmiért.

És Bács István bíró uramnak felette sokjába kerül, hogy bedugja a falu száját; tudja, hogy a mig bíró, addig csak megy a dolog, de mi lesz azután?

— «Hidd el, Erzsók, hogy ki nem kerülöm a tömlőcőt! Mindig magam előtt látom a nyitott ajtaját!»

És e miatti folytonos rettegésében egészen az itlara adja magát: csak a kancsó fenékről jó az enyhülés!

— «Pista! A hogy mulik a szele ennek a dolognak, tüstént elmátkásítjuk a fiukat Csüdöm Borival» . . .

a három gyermek egyszerre kapta meg a difteritist és a két fiúcska rövid időn követte az édes apját. A leánya élet és halál között lebegett; mire a falubeliek azt mondták, hogy: lám most hal már meg, midőn a szerencsétlenségek által a legjobb «szerencsés»-vé vált volna.

— «Na hát kell is a toldás!» — veti oda Bácsné és hevesen dicséri a Csüdöm Bori derékségét: — «Kettő válna abból olyan, mint Anna.»

Aztán midőn Anna felgyógyul és először megy pártásan a templomba, az egész gyülekezet elámul: Hát kicserélték ezt a leányt, vagy mi? Olyan rózsás arcza, viruló hajadoná fejlődött, hogy Bácsné egészen elszomorodott bele.

Piros pünkösöd napja volt és mikor az ur asztalát körül állta a gyöngyös pártás élő virágkoszorú, Máté Anna épen Csüdöm Bori mellé esett. Nem nőtt oly magasra, mint Bori, de akkorára igen, hogy e pillanatban sok-sok legénynek épen a szívéig ért; különösen tekintetében volt olyan, a mi megkapta a szíveket: szomorú-

eddig, a mig nem volt más, lehetetlen, hogy ha látja a Jánoska indulatát, felé ne hajoljon.

Legelőbb is szívére köti a drága napjának, hogy a mit neki mondott, el ne mondja senkinek, mert soha sem lehessen tudni, hogy fordul a dolog, — de kezdjen járni Anna után, s ha vele boldogul — ugyan hogy is ne boldogulna! — akkor a többi csak bizza rá.

János annyira megfogadja az anyja szavát, hogy egy órával is előbb kél, mint máskor és átmegy segítségére lenni Annának a csordahajtásnál. Egy napon, mikor még csak a hajnal fénye derengett a falu felett, már ott állott a kapuban és várta, hogy megszólaljon a csordás kürtje, mire a leány ki szokott jönni és a pajtába fut eloldani a tehenet.

Sokan járnak Anna után, — gondolja a legény, — de egy sem jó ily korán segíteni, pedig senki sem szereti úgy a hajnali álmot, mint ő . . . Aztán elhatározza, hogy ezentúl be is fog menni az udvarra . . . vagy még jobb lenne a pajtába menni és ott várni be a leányt. Nyomban úgy

A BUDAPESTI ÚJ DUNA-HIDAK PÁLYATERVEI. — ESKÜTERI HÍD. (Az első díj nyertese.)

— «Azzal? Iszen eddig Máté Annát akartuk» . . .

— «Na, ismét elitta az eszét! . . . ha így megy, olyan lesz, mint a lyukas fazék, nem tart meg semmit! Pista, ügyeljen a nyelvére, mert most már két titkot kell takargatni!»

A bíró kezd kijózanodni. — Igaz a! Most már tudok mindent . . . Máté Annát csak előbb akartuk, a mig nem voltak fiú testvérei . . .

— «Ugyan hagyja már azt, a ki olyan hitvány, mint eziberén a hártya, a mellett csunya is, vézna is, akár a gazdátlan macska, a nyelve pedig kétélű sás . . . épen a mamlasz feketéhez való. Tudja Pista, még úgy is fordulhat, hogy oda vigyék fiúnak, míg a gyerekek felcsiperednek» . . .

— «Hát azután?»

— «Azután? No hát majd meglássuk, hogy mi lesz! De most csak beszéljünk a miénkről, a mi szép virágunk elmátkásításáról» . . .

VII.

A «fekete» már rég a király kenyerét eszi és a «szép» kézfogóját is megülték, mikor oda át a Máték nagy házára nagy gyász borult: a gazda meghalt, s minthogy a sors az ő sulyos baltájával egy fogásra többször üt ugyanegy helyre:

ság, okosság és szelidség egybeolvadva, mindez kimondhatatlan bájosság tette üde arczát.

Bíró Jánoska a jegyesét kereste és tekintete megakadt az «új pártás lány»-on; aztán lomha vére gyorsabb keringésbe kezdett dobogni.

Valami egy hó mulva Bácsné így szólott az ő egyetlen szép fiához:

— «Jánoska, drága napom! Mondd meg, hogy mi a te bajod? Söhajtozol, az ábrázatod halványul, kevesebbet eszel, beteg vagy?»

— «Nem tudom . . . de mégis lehet, hogy tudom . . . édes anyám . . .»

— «Na drágám, csak szólj bátran!»

— «Hát nem igen szeretem Csüdöm Borit . . . mást jobban szeretnék, — (egyet int a nagy ház felé) — na tudja már, hogy kit?»

Az anya tudta és azt kérdezte, hogy a: gazdagsága végett?

— «Nem. Ha csak egy muszulya lenne, akkor is szívesebben elvenném, mert hogy olyan szép . . . engem csufolnak «szép»-nek, pedig Máté Anna csak a szép ebben a hazában! . . . Vajjon, istenem uram, a «fekete» előre tudta, hogy így lesz? Mert anyámasszony, ő már szerette, mikor még kicsiny és csunya vala.»

Bácsné azt gondolja, hogy ez még nem lenne baj, csak a leány ne szeretné. De ha szerette is

cselekszik. A jászolhoz dől és a nyitva hagyott ajtón át várakozva tekint a ház felé. A Máték barnafedelű nagy házán és fehér falán piros fény kezd játszodni a szürkeséggel és az akácfa felett, mintha rózsaszínű liszt porzana. A ház ajtaja megnyílik és a szép leány fehér ingvállá élesen kiválik a derengő fényből. Futva megy a pajtáig; de az ajtóból visszahökken, szíve hangosan ver . . .

— «Ne ijedj meg, kicsi Anna, én vagyok» . . .

— «Azt hittem, azt hittem, hogy» . . .

Nem folytatja és el sem tudja képzelni, mi vihette ily csalódásba; de a mint János ott állott a félhomályban, egy pillanatig úgy tettségűt neki, mint ha Pista lenne.

— «Segíteni akarok, te csak maradj veszteg, kicsi Anna, majd kihajtom én a tehenet . . . de még nem túlkölnék, ne siessünk, Anna» . . .

Most, most lenne itt az ideje, az anyja is rég kérdegetti: na, drágám, beszélte-e már? és most már minden áron beszélni fog. Torkát köszörüli, aztán elkezd tapogatni a tehén hátát:

— «Czimeres jószág . . . beillik erre a telekre . . . Hanem van egy baj . . . tudd meg, Anna, egy nagy baj» . . .

— «Ugyan mi?»

— «Hát, hogy nem szeretem Csüdöm Borit!»

— «Az bizony elég baj, ha az ember nem szereti a saját mátkáját!»

— «Nem szeretem, Anna, mert más van a szívemben, a kit nagyon szeretek» . . .

Anna — mint a világon bármely más Anna — jól érti a dolgot; de azért úgy tesz, mintha nem értené és arra tereli a szót, a mi épen nem kívánatos a legény előtt:

— «Ugy van az, János, hogy mindenkinek megvan a maga baja . . . Jusson csak eszébe az a szegény Pista, mennyit szenvedte kedtől és az anyjától . . . Ha! szól a kürt! . . . Eloldja a kötelet, ráút a tehén hátára és mire a «szép» észreveszi magát, egyedül marad a pajtában.»

(Folytatása következik.)

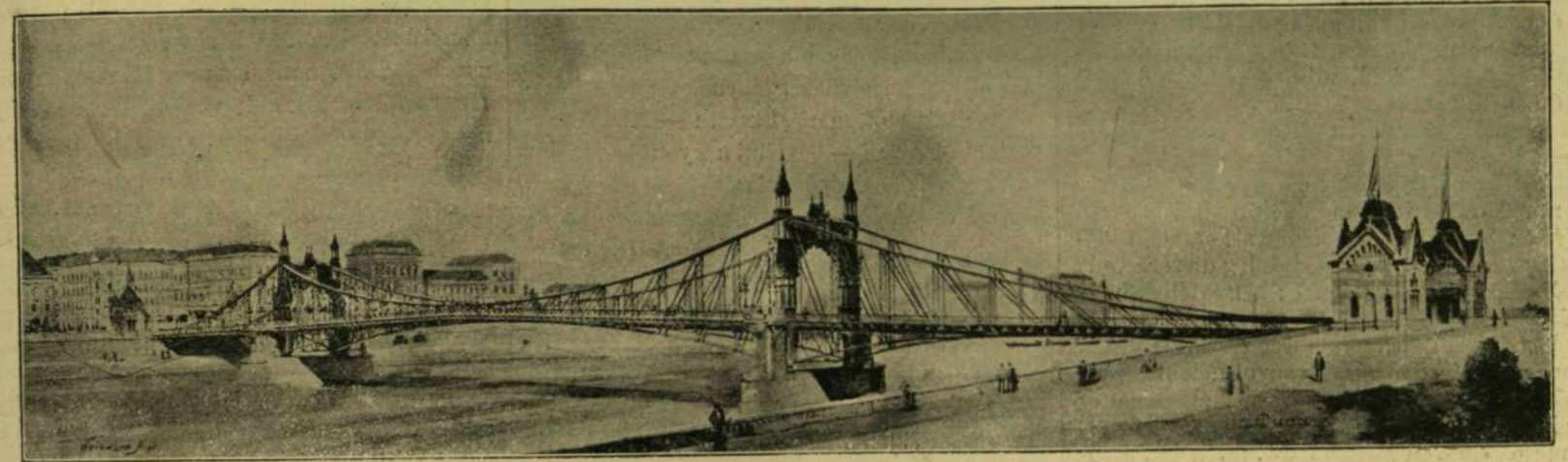
állványok nélkül legyen szerelhető és az építési költségeik összegei lehetőleg a 10 millió koronát meg ne haladják. Megkívántatták, hogy az esküteri híd egyetlen, 312 méternyi széles nyílással, a fővámháztéri híd pedig, mely 331 méternyi hosszú lenne, csak abban az esetben tervezésük egy nyílással, ha az építési költségek az 5 millió koronát tetemesen túl nem haladják; ellenkező esetben három nyílású és oly beosztásu legyen, hogy a középső nyílásra 175 méternél kevesebb ne essék. Az esküteri hídnek mindkét végén egy-egy 21 méternyi szabad nyílású rakpart-áthidalás tervezendő. A híd-pálya az esküteri híd 16 méter széles legyen, melyből a kocsis-útra 10 méter és a két gyalogjárdára 3—3 méter essék. A fővámháztéri híd pedig 17.5 méter szabad pályaszélességgel tervezendő, melyből kocsis-útra 11.5 méter és két gyalogjárdára 2.5 méter essék. Végül megkíván-

továbbá a fő- és székváros, a fővárosi közmunkák tanácsa, a műegyetem, a mérnök- és építészegylet, a képzőművészeti társulat kiküldöttjei, a kereskedelemügyi miniszter által külön meghívottak, végül a nagykövetségek útján részvételre felkért külföldi szakértők.

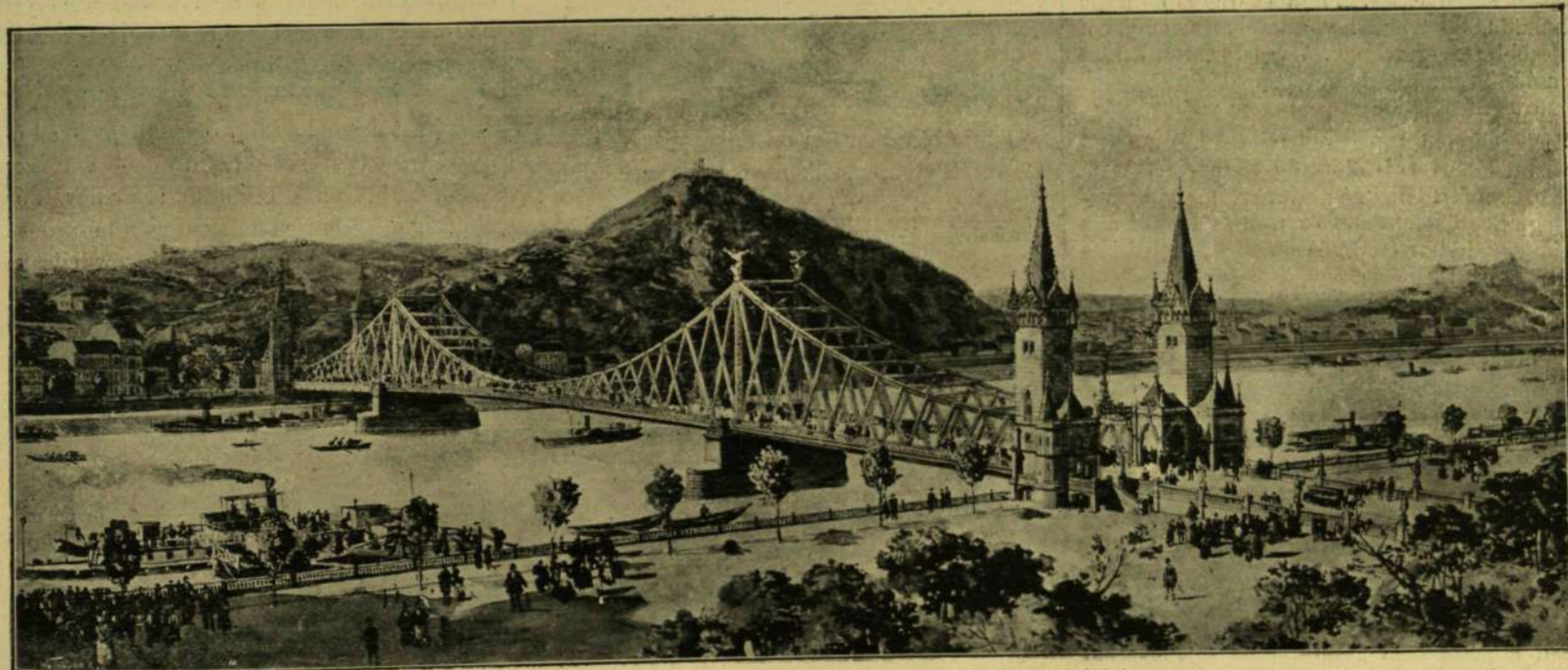
Majdnem négy havi fáradsztó munka és lelkiismeretes összehasonlító számítások alapján, a bíráló bizottság az első díjat — 30,000 koronát — 16 szavazattal 14 ellenében a 11-ik számú «Magyarország nem volt, hanem lesz» jellegű pályatervnek ítélte. A 14 ellenző szavazatból 7 az 50. számú, «Duna» jellegű, a másik 7 szavazat pedig a 36. számú s «896—1896» jellegű tervet ajánlotta az első díjra.

A második díj, 20,000 korona, nagy szótöbbséggel az 50. számú s «Duna» jellegű tervetnek ítélte.

A jelleg levelek fölbontatván, kitűnt, hogy

VÁRHÁZTÉRI HÍD. (A második díj nyertese.)

A BUDAPESTI ÚJ DUNA-HIDAK PÁLYATERVEI. — ESKÜTERI HÍD. (A harmadik díj nyertese.)

A BUDAPESTI ÚJ DUNAI HIDAK PÁLYATERVEI.

A múlt év július havában a magyar kir. kereskedelmi miniszter Budapesten az Esküteri mellett és a Fővámház-térnél a Dunán át kö al-épitményenyl és vasszerkezettel építendő két közúti híd tervezetere nyilvános nemzetközi pályázatot hirdetett. A pályázati feltételekben ki volt köve, hogy e hidak ne csak szilárdan és műszakilag helyesen, hanem a szépség követelményeinek is megfelelőleg szerkesztessek. A szépség különösen az alak tetszetőségében és az arányok helyes megválasztásában fejeztessék ki. Az esküteri hídnel szem előtt tartandó, hogy ez, mivel első sorban a gyalog-közlekedésnek és személyforgalomnak fog szolgálni, a közel fekvő lánczhidall szépség tekintetében versenyezzen és szabad kilátás nyíljk róla mindenfelé. A fővámház-téri híd, mely leginkább nehéz forgalomra fog szolgálni, egyszerűbb kiállítású s erősebb szerkezetű lehet, de egyszersmind ez is tetszetős alakú legyen. Mindkét hid vasszerkezete

atott, hogy mindkét hidon a villamos vasút részére két vágány tervezendő. Ki volt mondva, hogy a határidőre beérkező pályaművek közül a kereskedelmi miniszter azt, melyet az általa ki-nevezett szakbizottság abszolút becseinek s minden tekintetben a legjobbnak fog ítélni, 30,000 koronával, a másodsorban legjobbnak ítélt pályatervet pedig 20,000 koronával fogja díjazni.

Ezen nemzetközi pályázat folytán a kitűzött határidőre 74 pályamű, és pedig az esküteri hídra 38 terv egy nyílással, 15 terv három nyílással, a fővámháztéri hídra 5 terv egy nyílással és 16 terv 3 nyílással érkezett be. A pályázatban a hazai szakférfiakon kívül majdnem valamennyi művelt nemzet hidépítései részt vettek, és pedig Ausztriából, Német-, Francia-, Angol-, Olasz- és Oroszországból, Belgiumból, Hollandiából, nemkülönb Amerikából, sőt Algirből is a legnevezetesebb cézgek és mérnökök pályáztak.

A bíráló bizottságban részt vettek: a belügyi, pénzügyi és földmívelésügyi minisztereknek,

az első díjjal kitüntetett pályaterv szerzője Kübler Gyula, a Stuttgart melletti esslingeni gépgyár főmérnöke és Eisenlohr és Weigle Károly építész, — a második díjjal kitüntetett pályamű tervezője pedig Feketeházy János, volt magyar kir. államasuti főmérnök.

Az első díj nyertese a két parton hatalmas hidfői építményeket tervez. A hid pályatartására szolgáló acélsodrony 27 és fél méter magasságban fogja érni a hidfő-pilléret, melyeknek egy-egy oldala 8 méter széles lesz. Maga a sodrony-kötél mintegy 15 ezer szál 4 milliméteres öntött acél-sodrony felhasználásával fog készülni. Ez egymás mellé illesztett sodronyokat lágy sodronnyal fonják körül s e félméteres átmérőjű hengeres drót-kötelet netáni rozsdásodás ellen horgany-fehérrel óvják meg. A drótkötél 45 fok alatt lesz a partokon lekötve s ennek elleplezése céljából oly építészeti megoldást nyert a hidfő, hogy a hidvám-szedők házikója hatalmas lovaszobrok piedesztáljával szolgál; ehhez pedig ferde irányban ív

vezet le a hidfőpillértől a kábel egész hosszának megfelelően; közepén zárköve helyeztetik egy nagy csúcsos nyílásnak, mely alatt a felső rakpart vonul el. A hid perspektív képeinek szép kidolgozása dicséretre méltó érdem, rajzolója ismert a módot, melylyel a hatás a legnagyobb mértékben fokozható. — Az építmény összes költsége 4.545.000 frtra tehető, melyből 1.814.000 frt esik a vasszerkezetre, a többi a kövítőmunkákra és mellék munkákra fordítatik. A vasszerkezet összes súlya 5425 tonnát tesz; ebből 1680 tonnányi a kábelül szolgáló acél-dőrtúra, 3745 tonnányi pedig egyéb vasszerkezeti részekre fog jutni.

A második díjjal kitüntetett, „Duna” jelű tervezet három — 78,175,78 méteres, — nyílású Consol (kar) tartó, melynek középső nyílásának közepén egy 35 fész-távolságra tartó van beillesztve. A tartó végei az ellenfalaknál ellensúlyokkal vannak lekötve. A főtartó alsó és felső öveinek görbülete könnyed vonalakban képződik és a tartó magassága a külső erőkhöz arányban nő és könnyed, szilárd, megnyugtató hatást tesz. Az alsó öv a pilléreknek és ellenfalaknak iv-alakulva lefelé görbül, mi nemcsak a hid szépségét emeli, hanem az által, hogy a pillérek fölött magasabb keresztartók alkalmazása lehetőségessé válik és a vaspillér szabad hossza csökken, az egész hid nyír szilárdságában. Az ellenfalaknál pedig ily magasítás által az ellensúlyok nyertek helyt. A szerkezet alakja a hidépítészetben új és szerkesztésileg díszére válik a technikai tudományoknak; kétségtelen, hogy fölépítése által Budapest egy nevezetességgel gazdagodni. Fő jellegesei ezen szerkezetnek:

1. hogy a középső nyílás állványok nélkül szerelhető; 2. hogy a felső öv csak vonásra szolgál és ez által a disztelen felső keresztvágások és oldalrészek egészen mellőzhetők, mi a hid szépségét nagyban emeli; 3. hogy a főtartók rácsokzata ritka és a kilátást nem zavarja. Az architektúra felkészítésében Pártos és Lechner műépítésszek segédkeztek. E hídnek összes költsége csak 2.200.000 frt, s így általában is egyike a legolcsóbb tervezeteknek. A vasszerkezet összes súlya 4565 tonnányi lesz.

Ugyanezen tervező az eskütéri hidra is „Szt.-Gellért” jelű alatt, egy egyenlősúlyú lánchíddal pályázott. Ezen terv is fölépítésművelő mű. Szerkezetének főalkatrésze lánca, mely tudvaleg a legtehetősebb és úgy szólva ideális alakja egy hidtartónak és ennél már bebizonyult, hogy 100 éven felüli használata után is változatlan marad a szilárdsága. A tervezet az újabb szerkezetű lánchidak közé tartozik, mely minden mozgástól és ingástól ment és rajta teljes biztonsággal gyorsvonatok is közlekedhetnek. A láncainak a partokon horgonyokkal való lekötése 60 fok szög alatt tervezett, mely azonban a part melletti hídoszlopokhoz minden nehézség nélkül közelebb is hozható lett volna. A lánca merevítése parabolikus alakú tartókból áll, melyek a hid közepén csuklóval vannak szilárdan összekapcsolva. Ezen elrendezés által a merevítési tartó kisebb méretű lesz és határozottsággal kiszámítható, másrészt a szabad kilátást nem gátolja és a tájékat sem fedli el; míg ugyanis a csukló nélküli merevítési tartónál a feszítvonalak a nyílásnak 0-75 részének, azaz 225 méternek felel meg, addig a csukló-tartó számításával az a feszítvonal csak a nyílásnak felére, azaz az 150-re vétetik. A pillérek vasból vannak tervezve, hogy a pillérek okozta kitágulásnál a függővasak lazulását megakadályozzák. Szépség szempontjából a merevítési tartó nem a hid szélére, hanem a gyalog- és kocsit-út közé helyeztetett el, hogy a hid kábelje és külső konzolos párkányzata a hidat díszesse tegyék. Az egész hid oly anyagból és úgy van szerkesztve, hogy az hazai cégek által föllátható legyen. Magyar mérnökök részéről az eskütéri hidra, egy nyílással, csak ezen egy terv lett benyújtva.

Ugyanezen pályázó, Feketeházy János házának tervei szerint készülték már a Dunán a budapesti összekötő vasúti hid, a komáromi vasúti és közúti hid, a Tiszán a szegedi és szolnoki vasúti hidak és Fiumében a Fiumarát átvető forgóhid, mely két vágányú vasúti és egyszeresmind közúti forgalomra van készítve.

A harmadik díjat az 55. sz. „Jó szerencsét” jelűvel ellátott tervezet nyerte el, melyet a resicvai bányaigazgatóság, Schmahl Henrik építész és Gregersen és fia együttesen készítettek.

A terv három nyílású konzol-hidat mutat és az Eskütérre van szánva. Három változata szerkesztet tekintetben lényegileg egy és ugyanaz, kisebb nagyobb módosításokkal. A változatoknak megfelelőleg módosult az architektúra is, mely nem a legszerencsésebb. Az egyik szerinti a hidtők két oldalán egy-egy góthikus torony áll; ezek magukban elég tetszetősek, de a közöttük levő összekötő vasdizák nem ad szerves kapcsolatot; ugyanez modható el a falazott mederpillérre nézve is, melynek kétoldalt hengeres bástyaszerű pillérek állanak s ezeket díszes vas munkával kapcsolja össze a tervező. A vas munka igen szép, de szintén nem vág össze a falazott architektúrával. A rajzok technikája gyakorlott művészi kéz munkáját dicséri. E hid összes költsége a terv szerint 2.380.000 frtra rúgnak.

GLEICHENBERGI TÖRTÉNET.

Midőn Mikszáth Kálmán első ízben kereste fel Gleichenberget, egy gonosz természetű gégebajjal jött ide, a melynek gyógyulása annál bajosabbnak látszott, mert Mikszáth — mint országosan tudva van — beszélni nagyon szeret. Már pedig gégebajának gyógyulására elengedhetetlen feltétel volt, hogy nemuljon el egy időre és hallgasson, mint a hal. Hogy e tilalmat meg ne törhesse, minden szabad időmet vele töltöttem s helyette beszéltem én, csak hogy ő szóhoz ne juthasson.

Volt itt ugyanezen időben egy vidéki tárczairó is, a ki Mikszáthot ugy követte, mint testet az árnyék. Ez is jelen volt tehát gyógyelbeszéléseimen, melyeknek feladatuk volt Mikszáthot hallgatásra bírni.

Többek közt ezt az épületes kis történetet beszéltem el:

Élt itt nem messze, a rokkant tiszték városában, egy nyugalmazott őrnagy, három gyönyörű szép felnőtt leányával. De bármilyen szépek és jók voltak a leányzók, férj számukra még sem találtak. Híjába, nevük nem volt beírva a telek-könyvbe.

Az őrnagy aggódva tekintett a jövőre: mi lesz leányaiból, ha ő meghal? Egyet gondolt. Nem jól érzi magát, ágyat bontat, lefekszik és elkezd jagnitni, nyögni, hogy ő súlyos beteg. Az előhívott orvos komolyan csóválta a fejét, zavartan vonagatta a vállát, egyik receptet a másik után írta, de a beteg csak nem akart jobban lenni. Harmadnapra közejegzőt hívatott két tanuval; végrendeletet kíván tenni. A hivatalos férfi csakhamar megjelent, a leányok félre vonultak és a hadastyán diktálta a tanuk előtt:

— Megmásithatlan végső akaratom:

Hogy Lotti leányom kapjon 20 ezer forintot; Teréz leányom kapjon szinte 20 ezer forintot; Margit leányom, minthogy ő legfiatalabb és így atyai szeretetemet legrövidebb ideig élvezhette: kapjon 25 ezer forintot.

Itt a beteg fájdalmasan felsóhajtott, nyögött s több szavát nem lehetett venni.

A hivatalos személyek a végrendeletet aláírták, megpecsételték s távoztak.

— «Hát az őrnagy meghalt?» — kérde Mikszáth.

— «Nem halt meg. Jobban lett. Még egy pár hétig nyomta az ágyat, azután felkelt. Meggyógyult.»

De a testamentumának hire futott s néhány hónap alatt több udvarló taposta a ház küszöbét, mint a mennyi kellett. A leányok kényő szerint válogathattak a kérőkben. Alig került bele fél év, mind a hárman szerencsésen férjhez mentek.

Következett Pál fordulása a kalendáriumban; az öreg úrnak nevenapja. Az ifjú nők eljöttek nejeikkel tisztelni. Volt jó ebéd, bor,

fekete kávé, csibuk, szivar, kinek a mi tetszett. Midőn a bor feloldá a nyelveket, az egyik vőbizalmasan oda sugott az öregnek, hogy nagyot segítene rajtok, ha Lotti hozományából kiadna vagy pár ezer forintocskát.

— «Hol vegyem én a pár ezer forintocskát?», pattant fel a vén katona.

— «No, no atyuskáim, ne szerénykedjék, hiszen tudjuk a valót. A közjegyző jó barátom; tudom, mi van a végrendeletben.»

— «No, hát mi van benne?»

— «Maga diktálta, hogy akarom — miszerint Lotti leányom kapjon húszezer forintot.»

— «Hát természetes, hogy akarom, csak azt nem tudom, hogy honnan!»

Az ilyen és ehhez hasonló történetek elbeszélgetésével aztán épen eltelegetett az idő, Mikszáth hallgatott és gyógygólly. Hanem a szegény vidéki tárczairónak e téren sem sikerült eszményképét elérni. Ő biz az istenadta napról-napra fogott, hanem az emlékezetében mégis sértetlenül megmaradt valami, az a kis történet nevezetesen, a melyt az előbb elbeszéltem.

Egyet gondolt hát magában. Előhívatta a közjegyzőt és egy pár jó beszédes tanút, s azzal végrendeletet tett, mely aképp szólott, hogy halála után mindenik hűga kapjon 50—50 ezer forintot.

Természetes, hogy nagy izgalom támadt erre az egész környéken, mindenki csodálkozott a jámbor irkász nem is sejtett nagy gazdagságán; a hozományvadászok pedig közel és távol azonnal mozgósították magukat a bekövetkezendő hadjáratra.

Hanem az a baj, hogy a finánczok fülét is megütötte a dolog, s nem késtek a nagyszerű hagyaték után a törvényes százeleket lelkiismeretesen, hivatali pontossággal kiróni. Pedig a mit a fináncz egyszer kiro, az ki van róva. Beszélhetni annak, hogy olyasmit is lehet örökségül hagyni, a mi nincs meg a valóságban.

Mindebből az a tanulság, hogy hasonló történetekkel sikeresen lehet ugyan beszédes költők torkát gyógyítani, de megpróbálni nem tanácsos.

Dr. ZÁVORY SÁNDOR.

AZ ÁLLATOK SZÁMOLÓ KÉPESSÉGE.

Régi idők óta fogva észrevették már, hogy különösen a házi állatok képesek bizonyos fokú számolásra, vagy legalább arra, hogy egy és ugyanazon nemű egyének vagy tárgyak sokaságát illetőleg különbségeket tessenek. Különösen a tyúkokról, melyeknek észtehetsége pedig példabeszédszerűleg kevés, tapasztalták, hogy a kotlós rögtön észreveszi, ha veszély idején egy vagy két csirkéje hiányzik. Igen természetes, hogy egyesek, kik az ilyenekben gyönyörködnek, igyekeztek ezt a tehetséget fejleszteni s így különösen a számoló kutyákat ma már elég gyakran mutogatják nyilvánosan, sőt többek közt a híres angol tudós, Lubbock, is foglalkozott a kutyák számoló tehetségének fejlesztésével.

A legelső, ki rendszeresen foglalkozott a «számán tanítással» az állatoknál, a múlt században élt egyik híres állat-szelidítő, Bisset volt, ki roppant türelemmel számos házi állatot, köztük még disznókat is képes volt megtanítani az egy, kettő, három megkülönböztetésére. Legcsodálatosabb e tekintetben, hogy még a teknős-bébkák és aranyhalak is tudtak némi sikerrel jutni. Bisset, ki 1783-ban halt meg, Anglia nagyobb városában nyilvánosan bemutatva tudós állatait, köztük főképp kutyákat, majmokat, macskákat és disznókat s részletesen leirta tanítási módszerét is.

Később, mint Hamerton «Chapters on animals» című művében leírja, egy Du Rouil nevű francia még tovább haladt, mivel kutyái már a számokat is képesek voltak kimondani, s ezenkívül ismerték a betűket és a kártyák egyes lapjait. Egy Lyda nevű ügyes kutyája körülbelül

150 különböző kifejezést tudott megkülönböztetni egymástól s az összes kártyák neveit tudta; a kivánt kártyát előadta nem csak természetén, hanem idegeneknek is oly gyorsan és biztosan, hogy titkos jeladásról szó sem lehetett.

Híres számoló volt a londoni állatkertben őrzött Sally nevű csimpánz majom, mely 12-ig tudott számolni s általában véve igen eszes állat volt. Ugyanott a Jack nevű orangútganggal már nem tudtak ennyire haladni.

Némely vadállat már életmódjánál fogva képessé válik arra, hogy számolni megtanuljon. A vad galambokról tapasztalták, hogy mindenkor egészen szabályos sorokban repülnek, s ha egyik-másik valami-ökből kitér a sorból, később ismét visszamegy ugyanarra a helyre. A hód, a hangyák, pókok, méhek építései alkalmával bizonyos számoló ügyességről tesznek tanúságot. Tudjuk a kakukról, hogy tojásait idegen fészekbe rakja, a mi alig volna lehetséges, ha bizonyos fogék nem volna érzéke a számok iránt, annyival inkább, mert miként a természetvizsgálók megfigyelték, az anyakakuk rendszerben sorba járja tojásait s a kikelt vak fiókák segítségére is van.

Egyes házi állatokkal külön kísérleteket tettek arra is, vajjon képesek-e külön tanítás nélkül a számokat megjegyezni. Az eredmény rendszeren az volt, hogy képesek. Egy macskának Essexben 5 kölyke volt, melyeket távollétében eldugtak s azután egyenként vitték vissza neki őket. A macska, mikor az első kölykét visszakapta, pár pillanat múlva keresni indult a többieket, nyávogott, de az ötödik előadása után teljesen nyugodt maradt. Egy más esetben egy macskának három kölykét dobták a vízbe. A macska meghallotta a vak porontyok nyávogását s életveszéllyel kimentett kettőt s gondosan elrejtette őket egy sötét mögött, de azután még sokáig kereste a harmadikat is, mely oda fulladt a vízbe. Az anya-macska csak napok múlva nyugodott be a végzetbe, de azontúl nem engedte kölykeit a házba bevinni.

Igen érdekes kísérletet tett egy fiatal vadász, kinek gyümölcsösét a seregélyek nagyon megdézsmálták. Többször tapasztalta, hogy a seregélyek elröplenek kertjéből, ha őt meglátják s csak később térnek vissza. Ezért egy alkalommal 3 embert vitt magával s egyenként becsochtatta ki őket; de a seregélyek számon tartották, hányan voltak s nem mutatkoztak, míg ő is el nem távozott. Így tett többször is, de mindig hiában; még az sem tévesztette meg a seregélyeket, hogy a gyümölcsösben megfordulók száma naponként változott.

Igen érdekes továbbá az is, hogy némely kutyák már a napokat is számlálják. Vadász-kutyáknál, melyeknek gazdája pedans, gyakran tapasztalták ezt. Egy ember minden második nap látogatóba ment kutyájával, mely ezeknek a kirándulásoknak nagyon örült. Egy alkalommal elfeledte kutyáját magával vinni, de az észre vévén, utána szaladt. A következő kirándulás alkalmával hasztalan kereste kutyáját, később azonban az út közepén találkozott vele, ott várt reá, előre ment, hogy otthon ne hagyja. Skót juhászok is beszélnek, hogy a kutyák számon tartják a vasárnapot s előre figyelmeztetik gazdájukat, hogy most templomba kell menni.

Csaknem hihetetlenül hangzik, de maga a híres Renan beszél, hogy vakbuzgó szomszédjának kutyája minden csütörtökön lopott egy pár csontot, mert tudta, hogy a következő napon krumplival és halmaradványokkal kellett volna melegegdnie. Ugyan emlékezik meg egy Jocko nevű kutyáról, mely minden vasárnap megfordult, de csak vasárnap. Hamerton is szól egy kutyáról, mely minden pénteken parancsszó nélkül kiment Párisból gazdájának Auteuilben levő nyaralójába, mivel akkor gazdájának családja ott szokott lenni. Ha más napon mentek ki, a kutyák otthon maradt. Hamerton emlékszik egy kutyáról, mely pénteken soha sem evett húst, még ha éhes volt is; de más napokon igen. Egy másik kutyák három éven át minden vasárnap kiment mise után gazdája sirjához, de máskor soha. Mindezek arról tesznek bizonyoságot, hogy a kutyák előtt egy nap nem olyan, mint a másik. Avagy mindezt lehet-e egyszerű köztönnök mondani a számolás tehetségének elismerése nélkül?

BAJA VÁROSA.

Örvendéses jelenség korunkban, hogy a társadalom kegyelele egymásután állít emléket jelesünknek; sirjuk fölé követ emel, szülőházukat emléktáblával jelöli meg, szülőföldjükhöz egy-egy teret szobrukkal díszíti.

Ilyen kegyeleles ünnep színhelye lesz közelebb Baja városa, hol ez évi június 3-án a város jeles szülöttnének, a magyar szerelmi lyra kiváló énekesének, Tóth Kálmánnak, Bezerédi Gyula által mintázott szobrá fogják leleplezni.

Baja, Bács-Bodrogmegye északnyugati sarkában a Dunának egy hajózható ága, a Sugovicza mellett fekszik. Még a XVII. század végén és a XVIII. elején egyes részei a medrét változtató Duna jelenlegi ága fölött fektettek, míg nem a gyakori kiöntések pusztításai elől az egész város a Telecska homokos fensíkjára telepedett át.

Régi története ismeretlen. A középkori vándorló népek nyomából az következtethető, hogy kelta, jász, római, hun, gepida lakói voltak Bácskának, s így valószínű, hogy egyik-másik népnek Baja helyén is volt telepe. Nevét Baja a gepidák után bejövő avarok Baján nevű khagánja után kapta volna, de előfordul e név mint régi magyar személynév is. Egy 1093. évi oklevél Baja és Bezdán közötti vidéken említi magyarokat. 1260-ban már ferenczrendű szerzetesek laktak benne; 1472-ben Mátyás király a Czobor-elsádnak adományozta. Érezte az 1514-iki porlázadást. 1526-ban török uralom alá került. 1542. év elején Mehmed bég látogatta meg 300 török beslidval (török előcsapatokban használt önkéntes lovasok). A pusztá Baja a szegedi szandzsákba tartozó hat nahije (járás) egyikének főhelye volt. Egy más adat szerint ez időben Baja (Szegeddel, Martonossal, Szabadkával, Zomborral, Tittellel és Kalocsával) a «Mezőség tartományá»-ban fektett.

A török időkben szomorú képe volt a városnak és vidékének, miről a Dunán lefelé hajózó Verancsics is (1553) megemlékezik. A török kivonulása után Baja és Szabadka között alig volt község s a törökök becsapásai még azután is tartottak, mintán a Bácskát elvesztette, 1696 óta azonban már békés munka nyomait találjuk. A török pusztítás után kezdődik a kiölt lakosság helyébe való telepítés. Ez a telepítési munka okozta, hogy ma Baja és vidéke néprajzi tekintetben az ország egyik legtarékább része, 1687-júl. 9-én Miksa bajor választófejedelem katolikus ráczokat ajánl a csász. udv. haditanács figyelmébe, hogy azoknak 3 palánkot (t. i. Szegeden, Szabadkán és Baján) engedjen építeni. A szabadkai bunyevázokkal egy időben telepedtek tehát az iteni bunyevázok, a Dunántúlról és máshonnan a magyarok, 1735-től németek is. 1704-ben Botyánnak, a Duna-Tisza közén vezénylő kurucz tábornoknak seregeit látta. Háborús seregek látogatása szünetel ez időtől 1848-ig. Az említett évben aug. 6-án Komárom és Győrmege 1600 főből álló őrserege vonult át rajta Ó-Becse felé. Annál többet szenvedett elemi csapást. 1739—40-ben a pestis öldökölt lakosai között; 1751-ben nagy árvíz pusztította. E csapások daczára szivós kitarással munkált haladásán. 1790-ben kőházat alapít, 1802-ben polgárőrséget szervez, mely 1840-ig fennállt. 1803-ban keletkezett a lövőkert, s 1835-ben már a lövőházat is megnyitották; 1830-ban nőegylet alakult. Már erősödő állapotjában érte Baját 1840-ben a nagy tűzvész, mely templomokat és háromezernégyezer lakóházat emésztett el. Majd kigyógyult e nagy sebéből is; virágzásnak indult; megváltoztatta magát a földesúri terhektől; de fejlődésében azután megint egy időre. Baja akkor volt legerősebb, mikor még csak a vén Duna háta czipelte erre az ország kinecsét. Piaczára került a bácskai búza s komáromi, győri, bécsi kereskedők még 1840 körül is egy millió pozsonyi mérőnyit szállítottak innen városaikba. Ellátta gabonával Tolnát, Baranyát, és Pécs, Villány, Szilvás, Szegzárd, Báltászek bora nagy mennyiségben gyűlt egybe pincezében s onnan került messze a Kunságba, a Tiszán át egész Torontálig. Az érseki erdőségek kiterjedt fakereskedéshez adtak anyagot. Ide gyűlt egybe s innen került messze helyekre a nagy uradalmak nagy mennyiségű gyapjúja, sok méz, viasz, fagygy, kender, nyers bór, zsír, szalonna, sok hal.

Vásárai roppant nagyok voltak, hetekig tar-

tottak, különösen a Szent György és Szent Mihály napi. Az utóbbiról 10—15 ezer sertés került néha kereskedésbe. Még mostani egy-két napos vásárain is meglepő az árúk sokfélesége s a látogató vásárosok tarkasága. Sok marhán, sertésen, lovon kívül ide hozza Szabadka szappant, paprikáját, szercsikáját, Szeged szintén paprikát, szappant, a sárköziek zöldséget, a baracskaikat, dantovik tornát, a vaskutiak káposztát.

Gabnaforgalma, sertéskereskedelme ma is élénk, ipartelepei Bácsmegyében a legfejlettebbek közé tartoznak, kézműipara virágzó, s az anyagi mellett a szellemi élet is virágzik benne. Iskolái egyre szaporodnak. Van főgymnáziuma, állami tanítóképző-intézete, két polgár-iskolája, leányiskolái és sok, jól rendezett elemi iskolája. Mindezen intézetekbe messze vidék küldözget tanulókat. A zirczi ciszterciara rendűeknek (a gymnázium tanárai), szent ferenczrendűeknek szeretházuk van a városban. Van itt továbbá több polgári és egyházi hatóság, takarékpénztár, kereskedelmi és iparbank, számos kaszinó, egyesület, társulat, nagy állami méntelep, közöshadseregbeli és honvédszarság, vasúti és gőzhajó-állomás, posta- és táviró-hivatal, postatakarékpénztár, stb.

Ezeknek legnagyobb részben szép épületeik téres, kövezett, fákkal szegélyezett utcákat alkotnak. Minden ház mellett kis kertecské van: Az utcák közül a legélénkebbek a város főterébe torkollanak, mely épen a Sugovicza partján szép nagy négyyszög alakú. E térre néz a városháza, a régi Grassalkovics-féle palota. Másik nagyobb tere a Bolog-tér. Ennek közepén szépen rendezett parkban állítják föl Tóth Kálmán szobrát. A városház mögött áll a szent ferencziek temploma és rendháza, honnan a város Andrassy-utjára, az egyes, hosszú s két sor fával befoglat Szent-Antal-utczába, s azon át a város nyári mulatóhelyére, a Lövőkertbe juthatni. Egy kisebb utcájában, a Zöldfa-utczában, lombos fák alá hűződva áll Tóth Kálmánnak emléktáblával megjelölt szülőháza.

A városnak 19,485 lakosa (1891) magyar, német, szerb és bunyeváz. Még tarkább néprajzi tekintetben az a környék, melyen nemcsak különböző nemzetiségek találhatók, hanem magyar lakossága is többféle, mert több helyről telepítették. Viselet, szokás, nyelv tekintetben a legnagyobb változatosságot tapasztalhatjuk vidékének magyar lakosságán, de mást is, az egyes nemzetiségeknek egymásra gyakorolt érdekes hatását.

Néprajzi tekintetben érdekes, hogy még ma is megvan a czéhek ünnepségeinek egy-két maradványa, továbbá, hogy Szent János napon este a vizenjárók (molnások, halászok, hajósok) a Szent János kápolnából földiszított, kilivégített dereglyén, mozsárlövészek, tüzijárók és zeneszó mellett beveznek Szent János földiszított szobrával a Sugoviczába. A Pandur szigeten kikötnek és elmulatnak.

Farsangban «lakoznak» a molnások, halászok körművesek stb. A régi czéhelét maradványa a «lakozás»: a felszabadult tanuló mulatsága. Már jóval előtte virágokkal, szalagokkal, csipkével földiszított legények járnak hivogatni. A lakozás napján összegyűlnek azon házában, ahol a jelvényt (siltet) tartják.* Két idősebb legény nemzetiségűn ruden viszi a jelvényt zeneszó mellett. Így vonulnak előbb mesterükhöz, azután a plébániára s végre a mulatság helyére. Régen a czéh mesterénél, vagy az atyamester-nél tartották a lakozást.

Ugyancsak ez időben, hamvazó szerdán, a német legények elmennek ismerős házakhoz kosarakkal s öszeszédnek mindenféle eleséget, egy helyen elkészítetik s aztán elköltik. (Ez a szomszéd pestmegeyi Hajós német lakosainál is divatos szokás.) A bunyevázok farsang idején szorgalmasan járják tamburazó (régén dudu) mellett a kőlot.

Szent Iván napján a leányok Szent Iván-virágból fonnak koszorút fejükre s úgy ugrálják

* A siltet az egyes czéhek a saját külön helyiségükben tartják. A molnárké egy kocza alakú szekrényben elhelyezett tengely, melyen egy kis kerék és két malomkövet tartó orozslán van. A halászok siltje egy ásvégvárból levő arany ponty; a czigányok hegedű és vonó, szalagall átköve. Ezek csak a csütörtök-ön (hamvazó szerda utáni csütörtök) tartják a czigány háit. Van siltjük a sütőknek, körműveseknek is.

A RÓMAI KATH. TEMPLOM ÉS A BÓDOG-TÉRI SÉTÁNY.

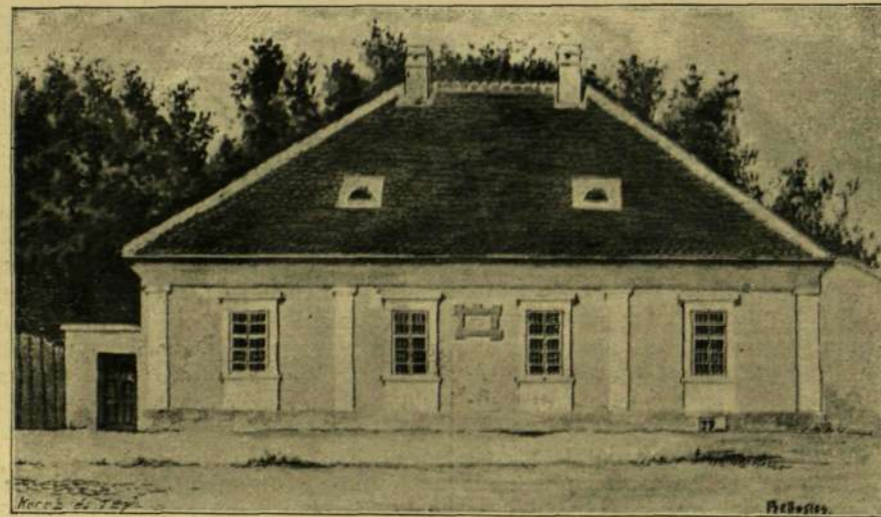
A VÁROSHÁZA.

KANDALLÓ A VÁROSHÁZÁN.

át a tüzet. A koszorút aztán padlásablakba, vagy kapura függesztik abban a hitben, hogy ha az onnan bármilyen módon eltűnik, annak volt tulajdonosa még abban az évben férjhez megy.

A harmadik adventi napon van a bunyevácz *matericza* (anyák ünnepe) s reá egy hétre az ocza (apák ünnepe). E napokon bárki lépjen egy

TÓTH KÁLMÁN SZŐLŐHÁZA.

bunyevácz házba, diót, kalácsot kap. Pünkösöd első és második napján járnak a *kraliczák*; júl. 13-án, Szent Antal napján, a sokaczkok tarka népe tart búcsút, Kisasszony napján Vodieza búcsúja vonz össze néha tizezernyi tömeget.

Ezen Baja népéletéből röviden ide vetett néhány adat mutatja, hogy a város a népvizsgálónak is érdekes anyagot tud szolgáltatni.

BELLOSICS BÁLINT.

EGYVELEG.

* A legszebb botanikus kert a világon Jávaszigeten van Buitensorgban, a holland kormány kezelése alatt. A kert 72. hektár területű, 17 európai hivatalnok és 200 állandó munkás kezeli. Van az intézet mellett könyvtár, fényképező műhely és múzeum is. Az intézet tudományos folyóiratot ad ki, mely jelenleg a legjelentékenyebb közlöny a tropikus növényzet számára.

* A spanyol királynő nagyon megnyerte alattvalóinak rokonszenvét az által, hogy minden üres idejét gyermekeinek szenteli. Kora reggel kelve, először is a gyermekek szobájába megy s este ismét legalább egy félórát tölt velük, úgy hogy a színházból is eltávozik a darab vége előtt.

* A varrógép feltalálója, Singer, most harmadik leányát adta herceghez nőül. Az első Wineresse Scay-Montbelliard herceg nejé, a másik Decazes hercegné s most a harmadikat Polignac Odón herceg jegyezte el.

* Battenberg Sándor fejedelemnek a szófiai palota előtt nagy emlékszobrot állítanak s e célból Bolgárország minden községéből külön szoborbizottságok alakulnak.

* Mannahullás. Az aleppói belga konzul valóságos mannat küldött a brüsseli akadémiának, mely Diarbekir kisázsiai város közelében jégesőként hullott le az égből. Ez a manna valami zuzmófaj s a jég elolvadása után maradt hátra. Az ott lakó kurdok lisztet csinálnak belőle, különösen éhség idején. Délnyugoti-Azsiában ez a növény igen gyakori s hogy néha az égből hull alá, azzal magyarázható, hogy igen könnyű s a forgó szél magával ragadja. Újabban 1846-ban, 1863-ban és 1864-ben voltak nagy mannaesők. A bibliában említett manna különben kétféle, mert a tamariszka édes izzadmányát is így hívják.

* Anglia partjain, különösen a délkeleti mészköves vidéken, újabban többször történtek omlások. Közelebb Dover és Brighton vidékén nagy faldarabok hullottak a tengerbe.

* A hírlapíró nők száma az amerikai Egyesült-Államokban jelenleg már meghaladja a kétezret, úgy hogy rövid idő múlva esetleg többen lesznek, mint a férfiak.

* A legyező eredete. A ma szokásos összehajtható legyezőket állítólag egy japáni művész találta fel a VII-ik században. Az eszmét a denevérek szárnyainak összerakása adta, nem pedig mint hitték, a pávák farka.

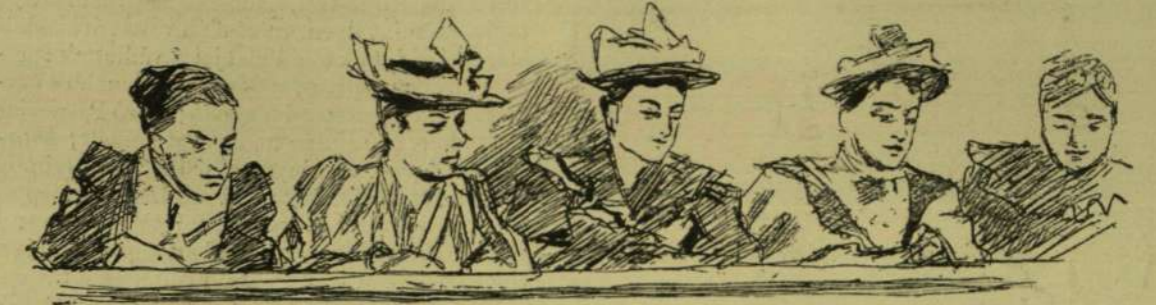
* Edison családja. A híres amerikai feltalálónak atyja most töltötte be 90-ik életévét s reményli, hogy még sokáig fog élni, mivel az ő atyja 103 éves korában hunyt el s két nagybátyja pedig 99 évig élt.

BAJAI KÉPEK. — BELLOSICS BÁLINT RAJZAI.

Szelistyei oláhok.

Oláh nők a karzaton.

Oláh hírlapíró.

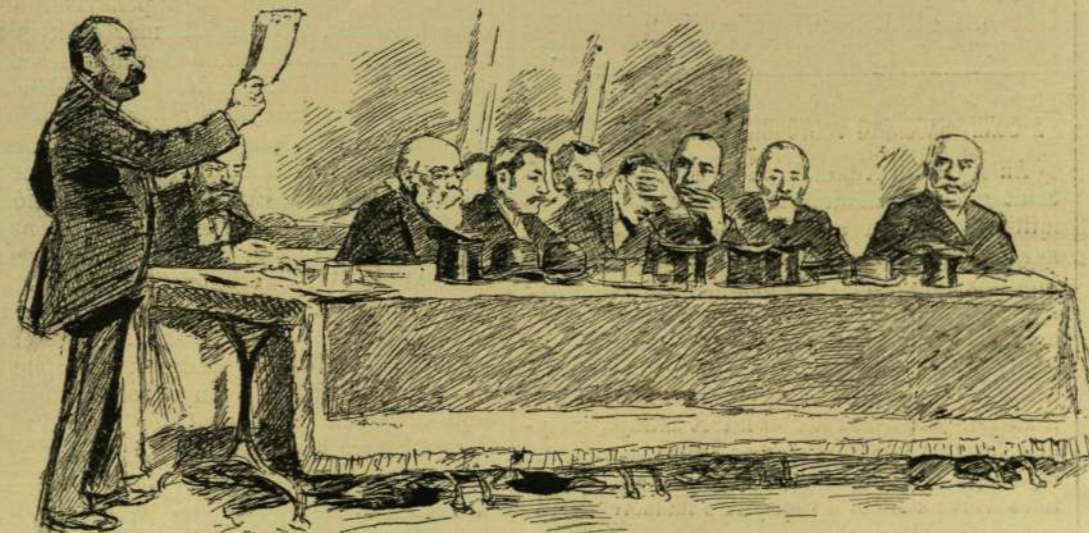
Oláh falusiasszony.

Oláh hírlapíró.

Lukácsiu.

Coroján. Barb. Krisztea. Albini. Barcianu. Pap. Ratiu.

A vádlottak egyik csoportja.

Lukácsiu.

Krisztea.

Barcianu.

Pap.

Komsen.

Ratiu.

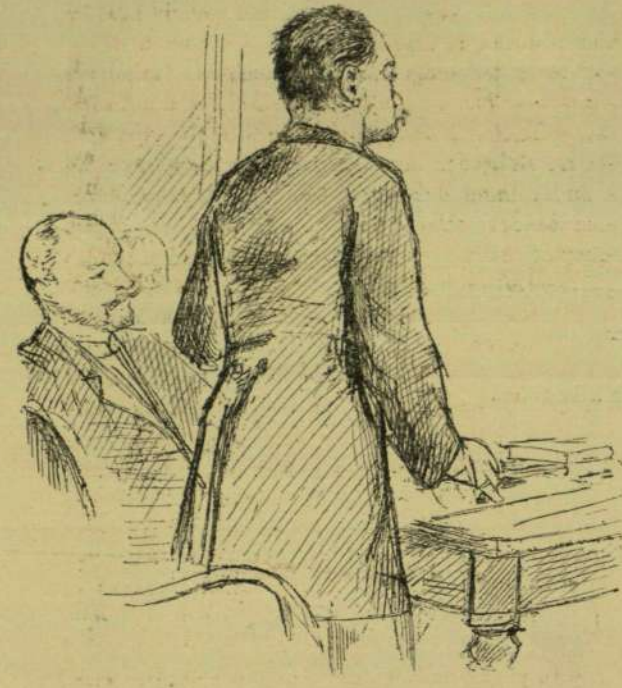

Munteán.

Román.

Domidé.

Janyik Mátys rajza.
László kir. ügyész és Vita főügyész.

A KOLOZSVÁRI MEMORANDUM-PÖR.

A pör előzményeiről alig szükség sokat mondanunk. A román nemzeti párt végrehajtó bizottsága ezelőtt két évvel feliratot határozott intézni a felséghez, vélt sérelmei elpanaszolása végett. De a király nem fogadta Bécsben járt küldöttségüket. Ezután ok a feliratot több nyelvre lefordítva terjesztették egész Európában memorandum elnevezéssel.

Ezért a memorandumért indította meg a kir. főügyészség a román nemzeti párt végrehajtó bizottságának tagjai ellen a pört, mert izgatták a Magyarország és Erdély egyesülését szentesítő törvény érvényre és kötelező ereje ellen. Az ilyen természetű ígatás vétségét a büntető törvény öt évi államfogházzal sújtja.

A pör a kolozsvári esküdtsek elé utasítottán, sok halogatás után az évi május 7-én kezdetét meg tárgyalása, a rendes törvényszéki tárgyaló-terem elételezése miatt a városi redout-teremben. A beidézett 20 vádlott ugyanannyi ügyvédet hozott magával, s így a teremnek szinte felét a bíróság, az esküdtek, s a vádlottak védői foglalták el. A terem másik feléből ismét nagy részt foglaltak el a hírlapudósítók, s így a hallgató közönségnek bent csak vagy 200 hely jutott, a terem karzatán pedig 86 ülőhelyet kaptak a hölgyek. Különösen nagy számmal jelenektek és versengtek az ülőhelyekért a román hölgyek, de csak kevésnek jutott.

A főbb vádlottak: Lukácsiu lakfalusi pópá, Coroján és Ratiu ügyvédek. Lukácsiu mozgása színészies, különben igazi oláh papi alak, s elég jó szónok. Mintha csak igaztónak született volna. Ha a bíróság előtt beszél is, szemmel láthatólag, hatásra számít a közönség sorában.

Coroján régi kolozsvári ügyvéd; szép vagyont szerzett, de a mint mondják, nem annyira az ügyvédi működéséből, mint az ígatásból. A tárgyalás első napján azt mondta, hogy nem tud magyarul; de csakhamar észretért, mert az ügyvédségről szóló törvény szerint Magyarországon csak az lehet ügyvéd, a ki magyarul tud, s azután már Coroján is szépen beszélt magyarul, mert az ügyvédi kamarából fegyelmi vizsgálattal fenyegették.

Ratiu azelőtt tordai ügyvéd volt, de onnantól az ellene intézett tüntetés miatt Nagy-Szebenbe költözött, honnan azonban gyakran ellátogat Bukarestbe is. Voltaképpen ő a főintézője a romániai «Liga» segélyével folyó ígatásnak. Azt mondják, hogy eszes ember, de sok furfang is van benne. Beszédje azonban nem közelítik meg a Coroján beszédeinek színvonalát.

A többi vádlottól nem igen akad különös feljegyezni való. Követték a kiadott jelszót. Ha Lukácsiu nem tudta a gyermekeinek korát, ők sem tudták; ha Coroján nem tudott magyarul, ők sem tudták.

Albini Septimius, a «Tribuna» szerkesztője s Lukácsiuval a kolozsvári oláh sajtóiroda vezetője, szintén kivált a vádlottak közül. De megemlítjük még Pap Györgyöt is, a ki országgyű-

lési képviselő is volt, a függetlenségi párt buzgó tagja, de mint ilyen, tulzó oláh voltát óvakodott elárulni. Képünk többi alakjai a vádlottak sorából: Cristea eszes, a pör legszótlanabb s egyszerűsége legtisztább alakja; Barbé Patricius ügyvéd, a ki szintén nem sokat beszélt; Munteanu, hátszegi törvényszéki írnok, a ki mindig aludt a tárgyalás alatt; Comsea Demeter pap és tanár a nagyszabású oláh theológián, a ki arról vált nevezetesebbé, hogy mindent tagadott, még a saját kezeirását is, de végre rásütötték a turpiságot, s a pörnek ezt a részletét nagyon restellik az oláhok; Barciuanu szintén nagyszabású hitvány, a pörben keveset szerepelt; Román Miklós egy oláh bank hivatalnokja, a ki sajtóvétségért most is fogságot ült Szegeden, s még le sem ülte egészen a büntetését, a miért is, mikor a törvényszéki elnök foglalkozását kérdezte, kérkedve mondotta: «Magyar kir. államfogy!» Ott volt még Domidé Gerasim naszdóvidéki pópá, egészen jelentéktelen ember.

Képeinken látható Vita Sándor kir. főügyész. A régi táblabírák emlékeztet beszédével és csendes modorával; nem jön tűzbe a világért sem. Mögötte ül dr. László Aurél kir. ügyész, a ki nemzetiségére nézve ugyan román, de már több nemzetiségi sajtópör alkalmával bizonyította be, hogy kifogástalan magyar hazafi.

Látunk továbbá két romániai újságíró nőt is, a kik a tárgyalás alatt igen szorgalmasan jegyztek. Az egyik (közönsé) madame Anghel, a ki férjével volt ott, s mindketten a bukaresti szociálista «Adeverul» munkatársai. A másik zsurnaliszta nő (barna) Orghidan Augusztia, a ki nemetül is ír, s mint a bécsi «Ostdeutsche Rundschau» tudósítója szerepelt.

Látunk még a képeken egy öreg oláh házaspárt is, vagyonságra mutató eredeti oláh öltözékben. Ezek Román Szimion és neje Szelistyéröl.

H.

A COXEY-HADSEREG FÖLVONULÁSA WASHINGTONBAN.

Az Egyesült-Államok vagyonát az utóbb készült gondos számítások szerint 1890-ben 65 milliárd dollárra azaz csaknem 350 milliárd koronára becsülik, ezzel szemben azonban kiszámították aztán, hogy ez államok területén jelenleg 2-3 millió ember él, kinek nincs foglalkozása. Igen természetes, hogy ez a nagy munkahiány rendkívüli társadalmi forrongásokat támasztott, melyek közt Európaszerte is híres volt a közén-bányászok között kitört sztrájk, melyben mintegy 200.000 ember vett részt. A leg-sajátságosabb s egészen amerikai jellegű tüntetés volt azonban a Coxey-féle hadsereg bevonulása Washingtonba.

Coxey Selcher Jakab massiloni (Ohio) lócsiszár, a ki az előtt gyárigazgató volt és egy Brown Károly nevű kaliforniai kalandor, a ki mint festő, hírlapíró, zeneszerző, színész, nyomdász, szónok és más alakban is szereplő egyén volt ismeretes, január 24-én társaságot alakítottak oly célból, hogy legalább 100.000 tagból álló óriási küldöttséget vezessenek május elsejére Washingtonba a foglalkozás nélküliek közül s ott a Kapitulumban követeljék, hogy 500 millió dollárt adjon az állam utak készítésére, hogy a foglalkozás nélküliek munkát és kenyeret kaphassanak.

Mint minden sajtáságos tervnek, Coxey felhívásának is sikere lett. A társaság «Jó utak» czim alatt megalakult s egész különös módon az újból földre szálló Krisztus köztársasága és egyháza nevében szervezkedett. Coxey elnök és főpap lett egy személyben, Brown pedig a főmarsall. Egy Smith nevű ismeretlen helyről eredő egyén és egy nem kevésbé titokzatos hölgy vették át Krisztus megtestesülésének szerepét. Közönségesen «nagy ismeretlen»-nek hívták, bár csakhamar kiszült, hogy Bozzan a neve és Chicagóból való. A felhívásra az Egyesült-Államok különböző részeiből mintegy 20.000 foglalkozás nélküli iparos csatlakozott önkéntesen, de azonkivül több ezerre ment a naplopók és csirkefogók száma. Egy ilyen 1250 főből álló bandának feje volt Jovából Kelly, a legtekintélyesebb csapat volt utána Frye tábornoké Indiánából, ezer fővel. A nők csapatai közt legnagyobb volt egy 200 főnyi, mely Oaklandból (Kalifornia) indult el. A rendezettebbek zászlóaljakra és «kommunek»-ra oszolta haladtak.

Mondhatni, hogy Coxey terve, mely természetesen nagy zajjal lépett életbe, megdöbbentette a rendszeres amerikaiakat s igen sokan óhajtották volt annak előzetes megtiltását és megakadályozását keresni, azonban sikertelenül, mert a kormány nem akarta erőszakoskodás által a szenvedélyeket élesíteni.

A hadseregnek egy része csapatosan haladt Washington felé, zenekíséret mellett, mely zene igen vegyes hangszerekből állott; Coxey és leánya, Jesse, kocsin mentek. Brown, a ki a hatás kedvéért fantasztikus öltözetben ment, mint Cooper valamelyik hőse, állatbőr köpenyt viselt, lóháton lovagolt néhány vezér kíséretében. A többi vezetők az egyes csapatok élén mentek, kibontva az amerikai lobogót és az újjászületett Krisztus zászlóját, melyen ez a felirat volt: «Feltámadt! Békeség a földön és az emberek között jóakarattal! Halál a pénz érdekeire!» Minden megálló helyen külön táborot ütöttek és a táborok hangzatos szavakban kiadta a napirendet. A közel fekvő községek lakóinak a táborba csak beléptéj fizetés mellett engedték meg a bemenetelt, azonban szívesen vették, hogy ha élelmi szereket és ajándékokat osztottak ki, a mint hogy rendszeren igen sok ajándékot kaptak, úgy, hogy a menetet kísérő kocsi rendszeren megteltek élelmi czikkkel.

Igen sokan azonban terhesnek tűnt fel az ily utazás, avagy későn jutott eszközbe, hogy a menethez csatlakozzanak s ezért a vasutat használták a Washingtonba való jutásra. A legtöbb helyen azonban ingyen akartak utazni; e miatt igen sok összerörens volt, pár helyen még vérengzés is történt.

Egészben véve azonban az első lelkesedés után fokozatosan lohadt a résztvevők buzgósa, s midőn Coxey Washingtonba a pensylvániai avenue bevonult, hívei közül már csak mintegy négyszáz vala. A bevonulás természetesen nagy díszelgéssel történt. Legelől jött hófehér lovon Coxey 17 éves leánya, a ki a béke istennőjét ábrázolta, bár fején phrygiai sapka volt. Kezében vitte az amerikai zászlót. Mellette jöttek a zenészek, majd kocsin Coxey, neje és két hónapos kis fia, kit csodálatos módon «Papirpénz»-nek (Legal Tender Coxey) kereszteltek a reményelt 500 millió dollár tiszteletére. Ezután jöttek lóháton Brown marsall, Coxey Jessé s ismét kocsin Diggsné asszony, kanzasi népszónok; s majd gyalog a többi kalandorok különféle tarka öltözetben és bizarr jelvényekkel. A kapitulum előtt a reájk váro rendőrség elzárta utjokat. Coxey, Brown s egy pár más vezető a kert kerítésére állva olvasták fel a foglalkozás nélküliek kérvényét, majd tiltakoztak, de különben elég csendben oszoltak el, úgy, hogy elfogatásokat sem kellett tenni.

A nagy hadsereg egy része ott maradt Washingtonban, hogy ügyét siettesse és annak pártolókat szerezzen. E vögből egy czirkusz helyiséget kibéreltek; ott körülbelül 50 krra menő beléptéj mellett rendes «táborozásokat» tartottak, midőn az amerikai lapok, melyekből ezeket az adatokat nyertük, írni látk. Valószínű, hogy azóta már elfeledték őket és szétoszlottak.

TÓTH KÁLMÁN SZOBRA BAJÁN.

Mindjárt a költő halála után, 1881-ben elhatározta Baja városa, hogy Tóth Kálmán emlékeztet maradóvá teszi szülőhelyén. Bizottságot alakított erre nézve s annak javaslatára a városi közgyűlés 1881 tavaszán kimondta, hogy szobrot állít, szülőházát emléktáblával jelöli meg, nevére a magyar irodalomban kiváló tanuló jutalmazására alapítványt tesz. A szoborra ezer frtot szavazott meg s lelkes felszólítással fordult az összes törvényhatóságokhoz. A felhívásnak meg is volt kellő eredménye. A gyűlés alatt a város törvényhatósága letette az üjtétdj-alapítványt is, 1884 szept. 21-ikén pedig emléktáblával jelölte meg a szülőházát.

1891 július havában már ki lehetett hirdetni a szoborra a pályázatot, melynek összes költsége, a talpattal együtt, 14.000 frtban voltak megszabva. Bekerült Gyula, Donáth Gyula, Mayer Ede és Köllő Miklós szobrászok pályáztak. A minták 1892 ápril havában Budapesten a műcsarnokban voltak kiállítva. A fölkerült bírálok Bezerédi pályaművét ajánlották elfogadásra,

ki a költőt egyszerű magyar ruhában tüntette föl, minőt a hatvanas években mindenki viselt az országban. Az alak nyugodtan áll. A fiatal szobrászral, kinek ez első nyilvános szobra, a bizottság 12.000 frttal kötötte meg a szerződést.

Az emlékmű helyül a Bódog-tért választották, s ott is emelkedik a szobor, melynek egész magassága a föld-szintétől számítva 6 méter; ebből maga az ércszobor 2.66 méter, a talpzat (mely csiszolt harasztí mészkőből készült, Havranek fővárosi műépítész rajza szerint) 3.44 méter. A felirat a szobor talpzatán egyszerűn csak a költő neve: Tóth Kálmán.

A leleplezésre megjelennek a fővárosból is az irodalmi társaságok küldöttei, s az egész ország kegyelettel gondol a költőre, kinek dalait éneklék, költeményeit szavalják mindenfelé és elismeréssel áldozik a derék városnak, mely szülőttjét művészi emlékekben dicsóiti.

TÖRTÉNELMI KÉPCSARNOK.

Ezelőtt nyolcz évvel, Trefort Ágost kultuszminiszterisége alatt történelmi arcképcsarnokot rendeztek be a budai királyi lak házár-épületében. A czél az volt, hogy minél teljesebb gyűjteményben legyenek együtt régi jelesek arcképei, vagy általában történelmi vonatkozású képek, festmények. A történelmi arcképcsarnok rendezése és felügyelősége az országos képtár igazgatójára, Pulszky Károlyra bízott, ki szerény költségeket is kapott újabb beszerzésekre, képek lemásoltatására. Már nyolcz évvel ezelőtt tekintélyes gyűjteményt nyit meg a történelmi arcképcsarnok; időközben magánosok ajándékai-val, vásárlásokkal gyarapodott, de azzal is gazdagodott, hogy az országos képtár és a múzeum művészei is értékes arcképeket szintén ide helyeztek, sőt egyes történelmi eseményeket ábrázoló festményeket is. A helyiség azonban alkalmatlan volt; szűk, másrészt nedves, továbbá messze is esett. Áthelyezték tehát a városligetbe, az országos kiállításkor épült műcsarnokba, mely sokkal alkalmasabb minden tekintetben. A rendezést most fejezték be és május 27-ikén délben az új történelmi képcsarnokot meg is nyitották.

Sokan gyűlték össze a megnyitásra, képviselők, művészek, historikusok. A közoktatásügyi minisztert Szalay Imre miniszteri tanácsos képviselte; ott voltak a polgármesterek, a képviselőház elnöke. A megjelent vendégeket Pulszky Károly, a képcsarnok igazgatója üdvözölte. Beszédében kiemelte, mennyi hányatónan mentek át a képcsarnokban összegyűjtött nemzeti kincsét tevő festmények. Kérte a miniszter képviselőjét, hogy gondoskodjék ezután is e becses gyűjteményről, hogy az a nemzeti múzeumnak méltó kiemésítő intézménye lehessen. Kérte, hogy a miniszterium a milleniumra beszerzendő képeket is a gyűjteményhez csatolja. Szalay Imre miniszteri tanácsos válaszában biztosította az igazgatót, hogy a kért támogatásban a képcsarnokot minden tekintetben részesíteni fogják. Ezután a képtárt megnyitottak jelentette ki.

Erre a vendégek Pulszky Károly kalauzolása mellett végig nézték a képtár terméit. A képek egyrésze mindjárt az előcsarnokban van elhelyezve. Itt van több történelmi nevezetesség tájkép és város nagy műbecsűl bíró képein kívül, az emigráns magyarok képe Konstantinápolyban Szelim kaszárnyájá előtt, továbbá Buda és Pestnek a 17-ik századból származó (1686) képe, s az 1848. évi karlócazi szerb gyűlés.

A képcsarnok tizenkét tereméből áll s összesen 490 olajfestményt, aquarellt, metszettel, szobrot és domborművet tartalmaz. A képek körülbelül időrendben következnek a termekben, a 14-ik századtól kezdve egészen a jelen századig. Kezddők az Árpád, és vegyes-házak korán, folytatódik a XV. évszázadon a reformációig, majd a korszakvilágon a Károly és Mária Terézia koráig, és az újabb föllendülési idő nevezetességein át belenyúl napjaink történetébe. Az arcképek sorozat megleg gazdaságával, tartalmas és tanulságos voltával; a termek főfalait történelmi jeleneteket ábrázoló festmények töltik be. A 7-ik szoba kizárólag Mária-Teréziának van szentelve s itt vannak különféle arcképei, úgy neki, mint családjának. A három utolsó, legnagyobb teremben vannak elhelyezve a jelen század történelmi eseményeinek képei és szereplő férfiaknak arcképei. A középső teremben az 1848-49-iki eseményekre vonatkozó képeket helyezték el, köztük Petőfi képe arcképeit, melyet jó barátja, Orlai Soma festett; itt van Kossuth Lajos 1853-ból való arcképe, a mely az összes Kossuth-képek közt a legérdekesebb. A képet Ittakovics lengyel festő festette. A nemzeti múzeumból sok festményt át-

hoztak ide. Ilyen Barabás Miklós képe: a lánchíd alapkövének letétele; Zichy Mihálytól: a királyné Deák Ferencz ravatalánál; Kucepky, Brocky több festménye. Az egyik terem közepén áll Strobl szobrászati műve, Deák sarkofágjának mintázata.

Bécses gyűjteménye ez, mely a historikust és a művészetek baráit közelről érdekelheti, a nagy közönségnek pedig bő okulást nyújt.

A műcsarnokból a társaság átment a szemközti királypavilonba, a hol a királyi család néhány képe van elhelyezve, melyek közül több szintén a nemzeti múzeumból került oda. Ennek meglátása után Szalay Imre miniszteri tanácsos elismerését fejezte ki a képcsarnok gazdasága fölött és egyszeresmind köszönetet mondott Pulszky igazgatónak a kalauzolását.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Ballangó. Költői elbeszélés. Irta Muzslai János. Budapest 1894. Napjainkban az elbeszélő költészet a lyrai költészet erősen hátrébb szorítja s ez az egyoldalúság nemcsak irodalmunkra, hanem az újabb költői nemzedék tehetségének fejlődésére is nagyon hátrányos. Örmékel kell tehát üdvözölnünk minden oly komoly törekvést, mely a versélyegyeoldaluság megszüntetésére irányul. A «Ballangó» szerzője a tizenegy éves költői elbeszélésben nem csekély jelét adja tehetségének és valódi hívatóságának. A benyomások iránt rendkívül fogékony kedély, erős megfigyelő tehetség s áradó lyrai hűv nyilatkozik e kis mű nem egy lapján. Bevégzett alkotást azonban szerző még nem nyújt, úgy alakjaiban, mint a mesében sok az ellentmondás, szakadozottság. A mű hangja is egyenetlen, a holdsugár-szövevény romantizizmustól legvaskosabb realizmusig van itt mindenre példa. Ez azonban nem a hang gazdaságát és nagy terjedelmét jelenti; mert azt a magasabb művészi összhangot, mely a szobor által követett példányokban feltalálható, itt hiába keressük. A külvilágot ez elbeszélő költemény sokszor fényképi hűséggel adja vissza, máskor ellenben teljesen kirugja lába alól e földet s a valószínűtlenségek egymást érik, s gyakran azt is, a mit költőileg igazán lehetne tenni, nem képes velünk való gyanú elfogadtatni. A költemény azonban fogyatkozásai dacára is nagyon figyelemreméltó s élvezetes olvasmány. Mutatványul közöljük azt a rövid részt, midőn a természet fia, az egykori erdősz, a főúri társaságban, a galamblovészetben nem akar részt venni:

«Lelövöm a vadkant,
Ha nekem rohanva,
Kényserit a harciba,
A bizonytalanba,
Mely vadat s vadászát,
Egyet sem kimél,
Ha nekem halálom,
Hogyha ő megél.

Lelövöm a farkast,
Lelövöm a medvét,
Hogyha ellenkben
Csak a győgyerem véd.
Féjt veszem annak
Ős vadász-jogon,
Emennek a szórén
Lábam nyugtatom.

Hű puszkám sörétjét
Megérzi a dúvad,
Durrantok a czélba,
Mit a gyáva nyúl ad.
A baromfi-tolvajt
Kéjjel üldözöm,
Kéblemet hevíti
A vadászöröm.

Nem ragadok fegyvert
A szelid galambra.
Ó az állatoknak
Legártatlanabbja.
Ki szegény galambra
Lő biztos helyütt,
Olyan, mint ki bottal
Gyöngye nőt megüt.»

Magyarország története, írta Marczali Henrik; számos történelmi érdekű ábrával. Kiadja az Eggenberger-féle (Hoffmann és Molnár) könyvkereskedés, Budapest. Régen és sok panasz hangzik, hogy hazánk történelméből nincsenek oly kézi könyvek, melyek röviden, de mégis a történetírás határozottságával ismertetnék meg nemzetünk múltját. Kötelekre menő, nagy terjedelmű munkát az ifjúság, vagy a közönség az a része, mely nem mélyed bele historiai tanulmányokba, nem igen olvas. Vannak kisebb kivonatok, de szárazok; ismét regényes rajzok, melyek azonban csak a kiemelkedő eseményeket szinezik, az összekötő kapocs nélkül. Így történt, hogy évek előtt egy francia írónak, Sayous Edének két-kötetes «magyarok történelméről» is lefordították, mert előadása könnyűségénél fogva olvasmányának ígérkezett. Az utóbbi időben több kísérlet történt, hogy rövidebb történelmi könyv jussan a közönség közé. A gyakran érzett hiányt most egy minden tekintetben jó könyv kívánja orvosolni, Marczali «Magyarország története», mely avatott kézzel vonja össze ezer év történetét, s az

Kortársak, dr. Kőrösi László ily czimú vállalatának legutóbbi kettős füzetét Kossuth Lajos életrajzát közli, népiesen megírva. Kőrösi nemcsak a hírlapíró, politikust jellemzi, hanem érdekes vonásokat jegyez föl az emberről is, apró történeteket, adomákat közölve, s bemutatva Kossuthot a népköltészet tükrében is. Az életrajz egyharmadát a Kossuth-gyász leírása foglalja el. A füzet ára 60 krajczár

előadásban szerencsésen eltalálja az elbeszélő hangot, a nélkül, hogy a történelmi stíl komolyságát és tárgyilagosságát sértené. Ez nem a száraz krónika, hanem a történetek eleven elbeszélése, mindjárt közbe vegyítve a kellő magyarázatokkal, a hol csak kell és kisérve a história már megállapított itéleteivel, tanulságaival. Az egész könyvön végig vonul az a biztos hang, mely magában foglalja az esemény jelentőségét, jellemzi a szereplőt is. A 212 oldal el foglaló könyv nem csupán a harcokról, a politikai eseményekről beszél, hanem a kultura fejlődését is feltünteti. Marczali könyve az 1867-iki kiegyezéssel végződik. Az Eggenberger-féle kiadó czég díszrel és a szöveg közé nyomott sok rézszerű és historiai illusztrációval állította ki a derék munkát. Ára füzve 1 frt 20 kr, kötve 1 frt 40 kr.

Tóth Kálmán emlékalbuma. A Baja városa által Tóth Kálmán emlékének hozott áldozatok közé tartozik egy album is, melyet dr. Horváth Czryll czisztercizta tanár szerkesztett. A kötet 196 oldal foglal el; tartalma Tóth Kálmán életével és költészetével foglalkozik és sok irodalomtörténeti apróságot találunk benne, különösen pedig adatokat a költő ifjúságáról. Ezeket a költő személyes ismerősi írták, vagy ilyenek szolgáltaták az adatokat.

A szerkesztő, Horváth Czryll, «A bajai idyll» cziműen a költő ifjúságáról ír. Közli Vadnay Károlynak a költőnek hosszú időköz bízalmas szerkesztő társának azt az emlékbeszédét is, melyet a Kisfaludy-társaságnak mondott. Az életrajzi adatokat kibővítik: Ferenczy József, Szana Tamás, Prém József, Fejér Aladár, Rupp Kornél közleményei, Eötvös Károlynak a költő halálakor megjelent hírlapi czikke. Zlinszky Aladár «Petőfi és Tóth Kálmán» czimű dolgozatát közli, Domotör Pál Tóth Kálmán mint lírikust, Rakodczay Pál mint drámaírórt méltatja. Költeményeket Bartók Lajos, P. Theureuk Emil és Domotör Pál írtak az ünnepekről, az utóbbi kettőt is, mert a bajai hölgyek díjjal jutalmazott ódját szintén az emlékalbum közli először. Az albumban több képe is van: Tóth Kálmán és családja tagjainak arcképei, szülőháza és a szobornak képe. A Kollár-féle bajai nyomdába izléssel állította ki a könyvet.

Elbeszélések, írta László Béla. A szép kiállítású, 143 oldalra menő kötetet három elbeszélés tölti be. Van ugyan még ezekhez függzette «Vázlatok» czim alatt két kis apróság is, de ezek szerények, s akár ott sem volnának, a kötet értékét se rontják, se emelik.

Az előszó, melyet Keszer József írt a könyvhöz, arra figyelmezteti az olvasót, hogy a szerző, ki bölcsészeti tanulmányoknál szentelte ifjúsága nagy részét, a francia újkori spiritualisták s különösen ezek vezére, Caro tanát hirdeti három elbeszélésben: a szenvedély vége vagy kielégülés, vagy lemondás, vagy örülés, vagy halál. A «Fekete fátöl» hőse meghal; a «József» cziműben lemond a szerelmes nevelő; az «Alom»-ban pedig beleőrül a hős szerelmébe. A szerző a novellisztikus elembe szeret filozófiát, sőt eszthetikát is belevegyíteni. A «Fekete fátöl» ilyen értekezésekkel kezdődik. Szereti a sokat olvasott lányokat, kik akár iskolai katedrát is elfoglalhatnának. Pedig Miri («Fekete fátöl») semmi hasznát nem veszi nagy eszének, a cselekvényre semmi befolyása; Pirike («József») is ádóbb, természetesebb lenne e nélkül. A cselekvény egyszerű mind a három elbeszélésben. Például a «Fekete fátöl»-ban az van elbeszélve, hogy Hegyessy Dezső mint szereti meg az eszes Mirit; a szőlők vallási különbség miatt ellenzik a szerelmet; Dezső azonban mellbeteg, s mikor már véres fordulatot vesz a betegség, szülői beleegyeznek a házasságba is, de szegény Dezső meghal. A mély vonalmat hűvel festi az író. Drámaiban lüktet «József» meséje, melyben egy kaczer asszonyt erőteljes jellemzéssel fest a szerző. Az asszony egy szegény nevelőt is hálózába akar csábítani, de ez megvételssel utasítja el s ezzel megrontja életpályáját is, és soha sem egyesülhet igazi szerelmével. A szerző ereje főleg a jellemzésben nyilatkozik, meg a gazdag reflexiókban. Elénk és találó a kisvárosi élet, melynek kicsinyességei, előítéletei, szokásai sokszor belejátszanak az elbeszélésekbe és szinte úgy tetszik, mintha a szerző élő személyekről s bizonyos helyen jól ismert dolgokról írta. A kötet Grill K. könyvkereskedésében jelent meg, ára 1 frt 50 kr. Még azt is meg kell említenünk, hogy alig két hét alatt második kiadást írt.

Kortársak, dr. Kőrösi László ily czimú vállalatának legutóbbi kettős füzetét Kossuth Lajos életrajzát közli, népiesen megírva. Kőrösi nemcsak a hírlapíró, politikust jellemzi, hanem érdekes vonásokat jegyez föl az emberről is, apró történeteket, adomákat közölve, s bemutatva Kossuthot a népköltészet tükrében is. Az életrajz egyharmadát a Kossuth-gyász leírása foglalja el. A füzet ára 60 krajczár

s tisztajövedelmét a Kossuth-szoborra szenteli a vállalat kiadó-szerkesztője.

Munkácsy legújabb képe. Munkácsy Mihály már befejezte Párisban azt a vallásos képet, melyet néhai gr. Andrássy Gyula terbesi mauzóleuma számára rendelt meg nála az elhunyt államférfi családja. A festmény a keresztán kisenvedett Krisztust ábrázolja. Az Andrássy-mauzóleumnak Munkácsy képen kívül Zala György szobrászati művei kölcsönöznek műtörténeti érdeket, ezek közt pedig különösen a remek sarkophag, mely egyike a művész legszebb alkotásainak.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia május 28-án összes ülést tartott, melyen b. *Eötvös Loránd* meglepő elismeréssel emlékezett meg az elhunyt b. Vay Miklós érdemeiről.

Dr. *Vécsy Tamás* ezután emlékbeszédet tartott néhai dr. *Wenzel Gusztáv*, a jeles egyetemi tanár és történetbúvár fölött, kinek munkásságát hűvel méltányolta s részletesen tüntette föl. Kivált mint a hazai jog buyarával és kitűnő tanárával foglalkozott vele. Az emlékbeszédet tetszéssel hallgatták. Majd *Szily Kálmán* főtitkár jelentette be Fröhlich Róbert levelező tagnak, az akadémia könyvtárnokának halálát. Az összes ülés után a *harmadik osztály* ülése következett dr. *Than Károly* elnöke alatt. *Entz Géza* életrajzi felolvasást tartott a «Quarnero két végletéről» és annak a reményének ad kifejezést, hogy egy tengerparti zoológiai állomás szervezését a kormány elősegíti. *Krenner József* a Schuller-féle arszenulfid morfológiájá és optikai viszonyairól mondott érdekes előadást. *Daaday Jenő* levelező tag pedig bemutatta «Az Anzureide Rotatonie-család revíziója» című értekezését.

Az **EMKE közgyűlése** június 3-án lesz Tordán, s ugyanakkor leplezik le b. *Jósika Miklós* szülőházán az emléktáblát. A közgyűlés után kirándulást rendeznek a tordai hasadékhöz, Torozskóra és a havasok közé. A hazafias egyesület tíz éves történetét 242 lapra terjedő titkári jelentés adja elő. Az ország leghatalmasabb egyesülete ez, mely az erdélyi rész magyarságának és művelődésének szenteli összes tevékenységét és erejét. Tíz év alatt 2 millió 50,414 koronára menő alaptőkét gyűjtött össze. A főtitkári jelentés tanulságos adataiból a főbbek a következők:

Az egyesület tagjainak száma az elmúlt évben 727-el szaporodott; ma 75 örökös, 1873 alapító, 1084 rendes és 4773 pártoló, összesen 16,545 tagja van. Vagyona a következő alapítványokkal gazdagodott: *Bieskey Kálmán* végrendeletileg az egyesületre hagyta 1400 holdas birtokának felét; *özvegy Gárdosy Jánosné* 1890 forint, *Bán István* 1000 forint, *Kranz Mayer* 2000, *Pály Pál* és *Steiner Mór* 100—100 forint hagyta az egyesületnek. Atzél Béla báró a *Bohoney Győsemet* fogadáson nyert 250 forint adta át. Az egyesület közel 100,000 forint vett be az elmúlt évben. Az évi jövedelemből 50,322 forint tőkésítettek, felhasználható volt 43,864 forint. Az egyesület alapított, fenntart és részben segélyez 1 nagy szabású földműves iskolát, 8 más szakiskolát, 62 felekezeti és önálló népiskolát, 22 óvót és gyermekmenedékhelyet, 3 emberbaráti intézményt, 49 népkönyvtárat és 26 daloskört. Működésének tulajdonképeni területe az iskola. A *gyermekmenedékhelyekre* vonatkozólag azt tapasztalták, hogy különösen vegyes ajkú vidéken kitűnő szolgálatot tesznek az óvó megkedveléséhez. A *népkönyvtárakat* rendeznek népiszkolákban helyezik el. Egy-egy ily könyvtár értéke 107 frt 25 krt képvisel. 1893-ban 600 forint, ez idén azonban csak 100 forint irányoztak elő népkönyvtárakra, mivel az egyesület a falusi *daloskörök* szervezésén buzgólkodik, nagyon kedvező tapasztalatokat tévén az ilyenekkel. Kidolgoztattak egy *daloskör szabályzatot*, és jutalmakban részesítik a daloskörök szervezésében buzgólkodó tanítókat és lelkeseket. Az intézkedés már is észrevehető, csupán *Beszterce-Naszód* megyében 15 daloskör készülnek szervezni.

A **nemzeti szalon**, a képzőművészek és műpártoló egyesületének helyisége a József-körút 45. sz. a. ház első emeletén lesz. A kiállítási helyiség hossza 24 méter. Lesz a társaskör számára négy terem. A szalon műkiállításait október 1-én nyitják meg, kizárólag hazai festők és szobrászok műveiből.

Az **állat- és növényhonosító társaság** közgyűlése május 27-ikén ment végbe az állatkertben, *Fridvaldsky János* alelnök vezetése alatt.

Az igazgatóság jelentését *Majláth Béla* titkár előterjesztvén, megemlékezik a társaság elnökének, dr. *Szabó Józsefnek* és *Horváth Lajos* választmányi tagnak haláláról. Az elmúlt év eredménye minden tekintetben öröndetes, s a jelentés nagy elismeréssel emeli ki *Serák Károly* igazgató buzgó és szak-

avatott működését. Az állatkert legutóbb is nagyon érdekes példányokkal szaporodott, minő a nilusi ló, az oroszlanfoka és az orangután. Tárgyalások folytak a kiállításra két díszes vendéglő építésére, melyeket a mostani vendéglő a maga költségén (65,000 forint) akar építtetni. Az üzleti év forgalma 73,180 frt bevétel és 72,084 frt kiadás. Bevásároltak az elmúlt évben 1117 állatot 30,705 forintért s van összesen 1689 állat 48,000 forint értékben. Az állatkertet 140,372 egység látogatta. Az állatkert védőnének, *József főhercegnek* és adományaiért gróf *Bethlen* miniszternek, a fővárosnak s a hazai takarékpénztárnak köszönetet szavaztak. Az elhunyt elnök helyére *Gelléri-Szabó János*, alelnöknek *Szalay Imre* miniszteri tanácsost választották meg. A közgyűlés után *Szabó József* felett emlékbeszéd volt.

MI UJSÁG?

Válság-hírek. Egy hét óta feszült figyelem, izgatottság, aggodalom várja a Bécsből jövő híreket. Egy hét óta van döntés alatt a polgári házasság sorsa. Mult szombat volt először kihallgatás *Wekerle* miniszterelnök a királynál, hogy megtegye a kormány előterjesztéseit a főrendiház szavazatának biztosítására. Ő felsége ígerte, hogy megfontolt elhatározását közölni fogja. Azóta Budapesten minisztertanácsok voltak, s a miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgatásán fogadta. Erre komor hírek jöttek Bécsből, kormányválságról kezdtek beszélni, bizonyosat azonban senki sem tudott. Május 31-én a király újabb kihallgatásán fogadta *Wekerle* miniszterelnököt, a ki ismét Bécsbe utazott, május 30-án ő felsége hosszú kihallgat

